

บทที่ 5

ปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่

5.1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันด้านผักปลอดสารพิษในเทศบาลตำบลหนองตาด

5.1.1 กิจกรรมสำรวจสถานการณ์ด้านผักปลอดสารพิษในเขตเทศบาลตำบลหนองตาด

5.1.2 ผลจากการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันด้านการปลูกผักปลอดสารพิษในเขตเทศบาลตำบลหนองตาด พบว่า มีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษและกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ดังนี้

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สำนักสงฆ์หนองโสน หมู่ 1 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ซึ่งมีสมาชิกแรกเริ่ม 7 ครัวเรือน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ผักปลอดสารพิษ

บ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 9 ตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 5 ครัวเรือน ได้ปลูกผักเพื่อไว้กินเอง ที่เหลือจำหน่ายบ้าง

กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านสำโรง หมู่ 3 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ซึ่งมีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 14 ครัวเรือน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เน้นเรื่องปุ๋ยซึ่งเป็นวัสดุสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์

กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ บ้านโคกด่าน หมู่ 18 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ซึ่งมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 10 ครัวเรือน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เน้นเรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้านโนนสูง หมู่ 16 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 14 ครัวเรือน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ผักกินใบ และ ข้าวอินทรีย์

กลุ่มทำนาเกษตรอินทรีย์บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 11 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 8 ครัวเรือน ผลิตข้าวอินทรีย์

กลุ่มการเกษตรครบวงจรบ้านสำโรง หมู่ 3 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 9 ครัวเรือน ทำเกษตรอินทรีย์

วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ บ้านโคกด่าน หมู่ 18 ต.หนองตาด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด และ ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

วิสาหกิจชุมชนบัลลังก์ทอง หมู่ 6 ต.หนองตาต อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ผลิตปุ๋ยชีวภาพ

วิสาหกิจชุมชนสตรีสำโรงรุ่งเรือง หมู่ 21 ต.หนองตาต อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดคุณภาพสูง

วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์บ้านสำโรง หมู่ 3 ต.หนองตาต อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด (<http://smce.doe.go.th>)

5.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางอาหารด้านผักปลอดสารพิษ

ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางอาหารด้านผักปลอดสารพิษนี้ ทีมวิจัยได้ศึกษาบริบทชุมชน และได้วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสในการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ โดยทำงานร่วมกับเทศบาลหนองตาต และชุมชนเจ้าของพื้นที่ มีการกำหนดกิจกรรมทำร่วมกันเพื่อพัฒนาเป้าหมาย 4 กิจกรรม คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมัก การทำเกษตรอินทรีย์ แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ การสร้างเครือข่ายผู้ผลิต จำหน่ายผักปลอดสารพิษ และ การสร้างระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม

5.2.1 กิจกรรมศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านด้านเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมนี้เป็นการ การจัดเวทีประชาคม เพื่อระดมสมองทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย และปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนด้วยตนเอง เป็นเวทีของการพูดคุย แลกเปลี่ยนถกเถียงเกี่ยวกับข้อมูล เช่น การแก้ไขปัญหาในชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

1. ขึ้นเตรียมการ

ขั้นนี้มุ่งให้ผู้จัดและทีมงานดำเนินงานเวทีประชาคม เข้าใจถึงสภาพปัญหาของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดเวทีประชาคม ระดับ ตำบล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลชุมชน มุ่งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในชุมชน จากหน่วยงานต่างๆ หรือศึกษาข้อมูลด้านลึกเพิ่มเติมจากชาวบ้าน กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการพูดคุย ร่วมกิจกรรมข้อมูลอื่นๆที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดเวทีประชาคม

1.2 การกำหนดทีมดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่กำหนดทีม 2 ทีม ได้แก่ ทีมดำเนินงานที่มีผู้นำชุมชนเข้าร่วมด้วย เรียนรู้เรื่องประชาคมตั้งแต่เริ่มแรก ในอนาคตผู้นำเหล่านี้จะกลายเป็นผู้จัดเวทีประชาคมได้เอง จำนวนของทีมดำเนินงานจะมีจำนวนมากน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดของเวที ซึ่งจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที อาจจะเริ่มตั้งแต่ 30 คน หรือมากกว่านี้แล้วแต่ความเหมาะสม และ ผู้ดำเนินการในการจัดเวที ประกอบด้วย **ผู้กระตุ้นนำ** ทำหน้าที่หลักในการดำเนินการตามประเด็นที่ได้เตรียมมาและปรับตาม **ผู้สร้างบรรยากาศ** ทำหน้าที่ช่วยและเก็บตกจากผู้กระตุ้นหลักของทีมหลงลืมหรือพลาด รวมทั้งเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้ตื่นตัวไม่น่าเบื่อ และ **ผู้สังเกตการณ์** ทำหน้าที่สังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมเวที ให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขสถานการณ์ และสร้างบรรยากาศ **ผู้อำนวยการ** ทำหน้าที่ในด้านการบริหารอุปกรณ์ ที่ผู้เข้าร่วมเวทีต้องการตามขั้นตอนของเทคนิคที่ใช้

1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นขั้นตอนการนำผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลชุมชน มาเป็นแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.4 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เป็นขั้นตอนการใช้ข้อมูล และผลวิเคราะห์ ซึ่งจำนวนกลุ่มเป้าหมายอยู่ระหว่าง 30-50 คน ผู้ที่เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ผู้อาวุโส ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ อาสาสมัคร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.5 ระยะเวลาในการจัดเวทีประชาคม พิจารณาตามความเหมาะสม อาจจะเป็นเพียง1วัน ขึ้นอยู่กับประเด็นในการพูดคุย รวมทั้งเวลาในการประกอบ 3 วัน หรือ 1 อาทิตย์2วัน

1.6 ประเด็นเนื้อหาในการจัดเวทีประชาคม เป็นการค้นหาความคาดหวังของชุมชนการเรียนรู้ชุมชนร่วมกัน การค้นหาปัญหาของชุมชนและแนวโน้มของอนาคต การค้นหาโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนการค้นหาเพื่อนร่วมพัฒนาทั้งในและนอกชุมชน การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการวางแผน วางโครงการ และกิจกรรมการแบ่งงานเพื่อการปฏิบัติให้เป็นตามเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนด สำหรับเทคนิคที่ใช้ในการจัดเวทีประชาคม ทีมงานจะเลือกเทคนิคตามความเหมาะสมของชุมชน

2. ขั้นตอนดำเนินการ

ขั้นนี้ประกอบด้วย การสร้างความคุ้นเคยและนำตัวผู้เข้าร่วมประชุมการละลายพฤติกรรม การแจ้งวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วมกันในการประชุม การกำหนดความคาดหวัง การให้การศึกษาชุมชน ค้นหาความปัญหาร่วมกัน การค้นหาสิ่งดีในชุมชน การค้นหาเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาการ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน วางแผน กำหนดโครงการเลือกเลือกกลุ่มแกนเพื่อรับผิดชอบดำเนินโครงการ

3. ขั้นตอนติดตามผลและประเมินผล

ขั้นนี้ มุ่งให้ผู้ดำเนินการและผู้เข้าร่วมเวที ร่วมกันสรุปผลการจัดเวทีประชาคม และประเมินจุดเด่น จุดด้อย ข้อบกพร่อง สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขสำหรับการจัดเวทีครั้งต่อไป ตลอดจนนำผลงานที่ปรากฏในระหว่างการจัดเวทีประชาคม จัดเข้าแฟ้มข้อมูล และแสดงผลการดำเนินการเวทีประชาคมให้ผู้เข้าร่วมประชาหรือผู้ที่สนใจทราบ เจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง ประสานภาคองค์กรต่างๆ เพื่อสนับสนุน การปฏิบัติงานของกลุ่มแกนที่รับผิดชอบโครงการนั้นๆ และเพื่อเป็นการการให้กำลังใจแก่กลุ่มแกนด้วย พร้อมช่วยเหลือแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ และ เจ้าหน้าที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ช่วยกันกระตุ้นให้เกิดการจัดเวทีประชาคมครั้งต่อไป

5.2.2 กิจกรรม การส่งเสริมการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัย

กิจกรรมนี้เป็นการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่อง จัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อจัดประชุมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยในเขตพื้นที่เทศบาลหนองตาดได้รวมตัวกันตั้งกลุ่มอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทีมวิจัย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมในการให้คำแนะนำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษรายย่อยเพื่อผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจหรือการสร้างเสริมรายได้เป็นวัตถุประสงค์หลักสำคัญโดยใช้หลักการส่งเสริมการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างกลุ่มและเครือข่ายไว้ 3 ชั้น 8 ตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การจัดตั้งกลุ่ม

เป็นการจัดตั้งกลุ่มเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งถ้าหากดำเนินการจัดตั้งให้ถูกวิธีทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มแรกก็จะทำให้กลุ่มมีคุณค่า และเจริญก้าวหน้าไปสู่ขั้นตอนอื่นๆ ได้ง่ายขึ้นและมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือ 8 ขั้นตอน คือ

1) การค้นหาผู้นำ

- 2) การหาความต้องการของแต่ละบุคคลก่อนที่จะนำมากำหนดความต้องการของกลุ่ม
- 3) ความสมัครใจในการเข้าร่วมกลุ่ม รวมถึงการสร้าง ความเชื่อสัตย์และความภักดีต่อกลุ่ม
- 4) สิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน จะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ง่าย และเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 5) การมีวินัยใกล้เคียงกัน ทำให้มีความคิดอ่าน ความสนใจความต้องการและความสามารถในการทำงานใกล้เคียงกัน เข้าใจกันง่ายในการทำงาน
- 6) การกำหนดเพศ กิจกรรมบางอย่างจำเป็นต้องแบ่งแยกเพศ ในขณะที่บางกิจกรรมอาจร่วมกันทำทั้งชายและหญิง
- 7) ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การที่กลุ่มมีความสามัคคีกลมเกลียว ช่วยกันคิด ช่วยกันทำจน ทำให้งานกลุ่มสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
- 8) สถานการณ์ที่บีบตัว จะทำให้คนรวมกันเพื่อความอยู่รอด เพื่อผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งตรงกับความต้องการของกลุ่ม หรือสมาชิกที่จะมารวมกัน

สรุปว่าในขั้นที่ 1 การจัดตั้งกลุ่มนี้มีส่วนประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 3 ประการ คือ เกี่ยวกับเรื่องผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม และสถานการณ์ของกลุ่ม ถ้าหากมีส่วนประกอบครบทุกชนิดก็ย่อมจะเกิดกลุ่มขึ้นได้

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวของกลุ่ม

หลังจากที่ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอย่างถูกวิธีในข้อ 1 ประกอบด้วย 8 ตอน แล้วก็จะส่งเสริมให้กลุ่มเกิดการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญอันจะช่วยผลักดันให้กลุ่มเกิดพลังการต่อสู้และพลังการต่อสู้ออกไป ทั้งนี้มีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถืออยู่ด้วยกัน 8 ตอน คือ

- 1) ส่งเสริมการประชุมพบปะ โดยให้แลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น ซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มให้แน่นขึ้น และหาแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
- 2) ส่งเสริมแนวความคิด และยกระดับจิตใจของสมาชิกกลุ่ม
- 3) ส่งเสริมการมีระเบียบวินัย โดยการให้มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับในการรวมกลุ่ม และมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน
- 4) ส่งเสริมสัมพันธภาพบุคคล โดยพยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความกลมเกลียวเหนียวแน่น

5) ส่งเสริมกิจกรรม โดยพยายามให้กลุ่มได้เคลื่อนไหว และเป็นการยึดกลุ่มให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

6) ส่งเสริมวิชาการ โดยการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ๆ ในรูปแบบต่างๆ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อกัน

7) การส่งผลประโยชน์ร่วม โดยพยายามช่วยให้กลุ่มดำรงอยู่ได้การจัดสรรผลประโยชน์ต้องเที่ยงธรรม เสมอภาค หากขาดประโยชน์ร่วมกัน หรือขัดผลประโยชน์กันกลุ่มก็จะแตกความสามัคคีและสลายตัวในที่สุด

8) ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสถานภาพผูกพัน โดยพยายามให้สมาชิกมีความผูกพันระหว่างสมาชิก ส่งเสริมให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่ม และรู้จักรับผิดชอบร่วมกันในกลุ่ม

สรุปว่า ในขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวของกลุ่มนั้นมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ระเบียบวินัย วัตถุประสงค์ร่วมหรือผลประโยชน์ร่วม และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งการส่งเสริมกิจกรรมเป็นเครื่องผูกมัดหรือยึดโยงให้กลุ่มคงอยู่ไม่แตกสลาย และจะส่งเสริมสถานภาพผูกพันของกลุ่มไว้

ขั้นที่ 3 การเจริญเติบโตของกลุ่ม

ขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่

1) สหพันธ์ในการรวมกลุ่มเป็นการทำให้กลุ่มเล็กๆ มาสนธิเป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว

2) สร้างหน่วยนำร่วม โดยการนำเอาตัวแทนหรือผู้นำของแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็น "หน่วยนำร่วม" เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเล็ก ประสานงาน ประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

3) สร้างผลประโยชน์ร่วม เพื่อช่วยให้กลุ่มเคลื่อนไหวไปทิศทางเดียวกัน เกาะติดกัน เพราะเกิดผลประโยชน์ในกิจกรรมร่วมกัน แต่ละกลุ่มมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมที่ดำเนินการ

4) สร้างกิจกรรมพึ่งพาเป็นวิธีการที่กลุ่มจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันโดยมีหน่วยงานร่วมเป็นตัวกลางช่วยให้กิจกรรมของกลุ่มต่างๆ มีความเกี่ยวพันกันแล้วจึงจะมีผลประโยชน์สูงขึ้น

5) สนธิวิชาการเป็นการแลกเปลี่ยนและอาศัยความรู้ทักษะ ตลอดจนความต้องการระหว่างกลุ่มที่มีต่อกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถและกิจกรรมอื่นใหม่ๆ

6) สร้างพลังร่วมในการดำเนินการร่วม โดยการส่งเสริมให้กลุ่มเกิดการรวมกลุ่มทุน ร่วมวิชาการร่วมจัดการ ร่วมกาลัง ร่วมทำ ๑ล้งวัสดุ ซึ่งถ้ากลุ่มได้มีส่วนร่วมกันมากเท่าไร พลังมหาศาลก็จะเกิดขึ้นเท่านั้น

7) ลดความสิ้นเปลืองร่วม ได้แก่ การลดความสิ้นเปลืองของแรงงานวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งด้านบริหารและการบริการด้วย เมื่อความสิ้นเปลืองลดลง

8) สร้างพลังสำรอง คือ อำนาจของกลุ่มในการรักษาผลประโยชน์และดำรงกลุ่มไว้ พลังสำรองเป็นพลังในการต่อสู้ของชุมชน ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกันจึงนับว่าเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการพัฒนา

สรุปว่า ในขั้นที่ 3 การเจริญเติบโตของกลุ่มนั้น จะว่าด้วยสหพันธ์รวมกลุ่ม และจะต้องดำเนินการในส่วนต่างๆ เพื่อให้กลุ่มขยายตัวไปสู่ความเจริญเติบโตยิ่งขึ้น

จากแนวคิดการตั้งกลุ่มและการพัฒนา กลุ่ม เป็นรูปแบบหรือแบบแผนการจัดตั้งกลุ่ม นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพิจารณาว่ากลุ่มใดมีการพัฒนา และองค์ประกอบของกลุ่มครบถ้วนเช่นใด ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวของกลุ่มได้และได้นำมาเป็นหลักการพื้นฐานในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ซึ่งในการเกิดกลุ่มมีสาเหตุใหญ่ 2 ประการ คือ 1) การบังคับหรือการกำหนดให้เกิดกลุ่ม หมายถึง การที่คนถูกบังคับให้มาอยู่ในที่เดียวกัน โดยไม่จำเป็นว่าจะเกิดจากความต้องการของคนหรือไม่ 2) เกิดขึ้นโดยธรรมชาติแห่งความต้องการของมนุษย์ หมายถึง การที่มนุษย์มีความต้องการทางธรรมชาติที่จะต้องอยู่รวมกันโดยมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน หรือมีเป้าหมายเหมือนกัน เพื่อปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

5.2.3 กิจกรรม การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพผักปลอดสารพิษ

กิจกรรมนี้เป็นการ จัดเวทีชาวบ้านเพื่อหาเครือข่ายสำหรับกลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษ เทศบาลตำบลหนองตาด โดยมีการเชิญตัวแทนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าประชุมหารือกันและหาแนวทางร่วมกัน ซึ่งรายละเอียดกระบวนการมีดังนี้

เครือข่ายเป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่าย ไม่ได้หมายถึงการจัดการให้คนมานั่ง “รวมกัน” เพื่อพูดคุยสนทนากันเฉยๆ โดยไม่ได้ “รวมกัน” ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคล

หรือองค์กรที่เป็นสมาชิก ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องกัน จึงอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันใหม่ได้หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้ ส่วนผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง

1. เครือข่ายผู้ผลิต

เครือข่ายผู้ผลิต ของเทศบาลหนองตาด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จะเป็นการรวมกลุ่มอาชีพขนาดย่อมในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลหนองตาด ได้แก่ หมู่ 1 หนองตาด หมู่ 2 หนองม่วง หมู่ 3 สำโรงหมู่ 4 นางกลาง หมู่ 5 มาบสมอ หมู่ 6 บัลดงหมู่ 7 สถานีหนองตาด หมู่ 8 สว่างจิวงาม หมู่ 9 โนนสวรรค์หมู่ 10 โคนเพชร หมู่ 11 โนนสมบูรณ์ หมู่ 12 โคนสะอาดหมู่ 13 ปีกฝาย หมู่ 14 บัลดงน้อย หมู่ 15 โนนเค็งหมู่ 16 โนนสูง หมู่ 17 หนองมะเกลือ หมู่ 18 โคนด่าน หมู่ 19 หนองจอก หมู่ 20 โคนวัด หมู่ 21 สำโรงเหนือหมู่ 22 รัฐประชาโดยที่สมาชิกกลุ่มทั้ง 22 หมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการของเทศบาลตำบลจะปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษทั้งนี้ สมาชิกเหล่านี้ อาจปรึกษาหารือในการปลูกผักให้มีหลากหลายชนิดซึ่งไม่ปลูกซ้ำกันมากเพื่อไม่ให้ล้นตลาด ส่วนเมล็ดพันธุ์ที่จะนำไปเพาะปลูกให้หน่วยงานของรัฐจัดหาจำหน่าย และขอความร่วมมือสมาชิกใช้บริการจากกลุ่มอาชีพ ในบรรดาสมาชิกที่ปลูกผักปลอดสารพิษ นอกจากจะทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพกันเองแล้ว อาจมีกลุ่มสมาชิกที่ดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์โดยเฉพาะ เพื่อไว้จำหน่ายให้กับสมาชิกด้วยกัน

2. เครือข่ายการให้ความรู้

สมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษต้องมีสถาบันการศึกษาและส่วนราชการที่สนับสนุนความรู้ทางวิชาการดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นได้ให้คำแนะนำในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเทคนิควิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ พร้อมทั้งจัดหาวิทยากรผู้ทรงความรู้เฉพาะด้านมาอบรมทักษะให้สมาชิกกลุ่ม

2. สำนักงานส่งเสริมการเกษตรในท้องถิ่นลงพื้นที่ในการให้ความรู้ด้านการเพาะปลูก การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ให้กับกลุ่มสมาชิก

3. สำนักงานพัฒนาที่ดินในท้องถิ่น ได้แนะนำให้สมาชิกปรับปรุงบำรุงดิน โดยให้สารปรับสภาพ ของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ดินมีสภาพที่สมบูรณ์ ผลผลิตจะได้เพิ่มขึ้น และได้แนะนำการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ

4. สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในท้องถิ่น ได้ให้คำแนะนำในการดำเนินงานตามหลักการและ วิธีการสหกรณ์ พร้อมช่วยหาตลาดในการจำหน่าย ฝึกปลอดภัยจากสารพิษ ตามสถานที่ต่าง ๆ

6. ห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้ส่งตัวแทนเจ้าหน้าที่ แนะนำในการดูแลบรรจุภัณฑ์ การล้างทำความสะอาดการตกแต่งผัก และการขนส่ง รวมทั้งการจัดวางสินค้าในห้างสรรพสินค้า

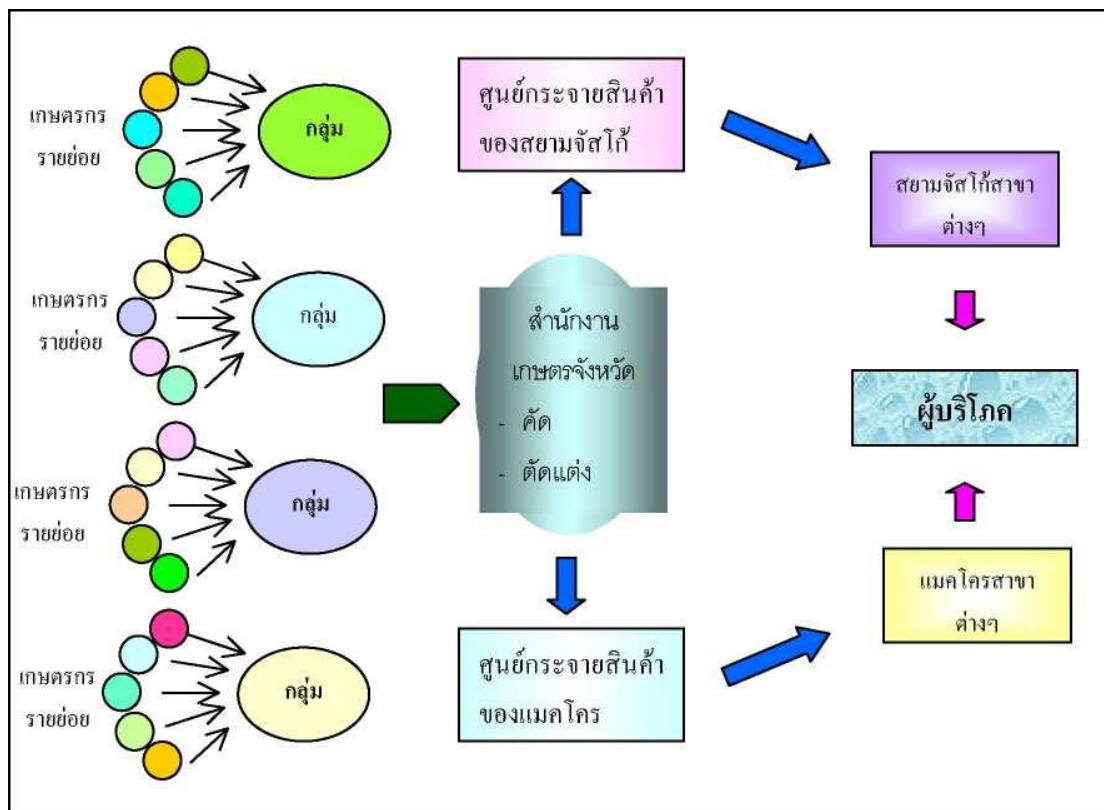
7. สำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาลในท้องถิ่นสำรวจปริมาณน้ำใต้ดินและดำเนินการเจาะบ่อบาดาล

3. เครือข่ายด้านการตลาด

สมาชิกกลุ่มฝึกปลอดภัยจากสารพิษ ต้องร่วมมือกับเครือข่ายด้านการตลาดในการจำหน่ายฝึกปลอดภัยจากสารพิษ ดังนี้

1. ร้านค้าในเขตพื้นที่ที่มีความต้องการผลผลิตฝึกปลอดภัยจากสารพิษทุกวัน
2. ห้างสรรพสินค้าที่มีความต้องการผลผลิตฝึกปลอดภัยจากสารพิษทุกวันโดยคิดค่า
ระวาง
3. กลุ่มตลาดนัดสีเขียว โดยสมาชิกสามารถนำผลผลิตได้ไปร่วมจำหน่ายทุก
เย็นวันเสาร์อาทิตย์ได้
4. คณะกรรมการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานวันเกษตรภาคอีสาน
5. โรงเรียนในเขตพื้นที่ โดยร่วมมือกับกลุ่มแม่บ้านที่รับจัดทำอาหารกลางวัน
ให้กับเด็กนักเรียน
6. โรงแรม ในเขตพื้นที่ ที่มีการจัดบริหารอาหารเข้าให้กับผู้ที่เข้ามาพัก โดย
ร่วมมือกับแผนกอาหาร
7. โรงพยาบาลของรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในเขตพื้นที่ โดยร่วมมือกับแผนก
จัดหาอาหารให้ผู้ป่วย

8. สำนักงานเกษตรจังหวัด โดยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการจัดหาตลาดการส่งออกผลผลิตของกลุ่มอาชีพ

แผนภูมิจำลองการกระจายสินค้าผักปลอดสารพิษ

5.2.4 กิจกรรม การฝึกอบรมเพื่อการรับรองด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมนี้เป็นการจัดโครงการฝึกอบรม ให้กลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษ ในเขตเทศบาลหนองตาด โดยการเชิญวิทยากรที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้การรับรองด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมนี้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าผักปลอดสารพิษเป็นการรับประกันคุณภาพผลผลิตอินทรีย์โดยชุมชน ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตรของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชน หรือจำหน่ายตรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักพัฒนา นักวิชาการ และผู้บริโภค โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมการมีส่วนร่วม พบปะแลกเปลี่ยน ความซื่อสัตย์ ไว้วางใจ โปร่งใส ความเชื่อมั่น และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจากเวทีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้มีเอกสาร หรือให้เกษตรกรกรอกแบบฟอร์มน้อยที่สุดหลักการและองค์ประกอบของระบบรับรองแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ กลุ่ม พี จี เอส ที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศและสากล จะต้องมีการจัดการ

กระบวนการกลุ่มภายใต้หลักการ พี จี เอส IFOM และใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในการรับรอง เป็นที่ยอมรับของประเทศนั้นๆ

1. หลักการสำคัญของระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

1. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นจุดแข็งของกระบวนการ เช่น การจัดให้มีการประชุมกลุ่มประจำเดือน เพื่อให้มีเวทีรวบรวมข้อคิดเห็น แนวคิด เป้าหมายการทำเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิต กำหนดกรอบมาตรฐานและแนวทางพัฒนาไปสู่เกษตรอินทรีย์ จากเวทีทำให้ทราบว่าผู้ผลิตจะต้องพัฒนาเรื่องอะไรบ้าง อย่างไร และสื่อสารให้กับผู้บริโภค เข้าใจการผลิตไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของโครงการได้ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาการผลิตระหว่างสมาชิก

2. การมีส่วนร่วม บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สนับสนุนเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มวางแผน ตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม กำหนดระเบียบต่างๆ เช่น กำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม กำหนดบทลงโทษ กำหนดกระบวนการตรวจเยี่ยมเพื่อน กำหนดการประชุมโดยผู้ผลิตต้องเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การฝึกอบรม การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และการไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. ความโปร่งใส กลุ่มต้องจัดทำระบบการรับประกันการผลิต ซึ่งจะต้องวางแผนร่วมกัน เช่น การมีเอกสารที่ชัดเจน ได้แก่ มาตรฐานข้อกำหนดการผลิต ระบบการตรวจประเมินภายใน บทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม รายชื่อ ที่อยู่ สมาชิกผู้ผลิต และแผนการผลิต พร้อมแผนผังฟาร์มของสมาชิกแต่ละราย หากเป็นกลุ่มเล็กๆ อาจทำเป็นแบบสอบถาม หรือการนำข้อมูลผู้ได้รับการรับรองจัดทำเป็นฐานข้อมูลในเว็บไซต์ส่วนกลาง หรือสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยสื่อสมัยใหม่ หากเป็นกลุ่มระดับฐานรากอาจใช้กระบวนการจัดเวทีให้สมาชิกมานำเสนอวิธีการปฏิบัติเทียบเคียงกับมาตรฐานและการตัดสินใจร่วมกัน เป็นต้น

4. ความไว้วางใจ เป็นกระบวนการที่ทำตั้งแต่ ข้อ 1 – 3 เพื่อเป็นกระบวนการที่มั่นใจว่าผู้ผลิตแต่ละคนปกป้องธรรมชาติและสุขภาพของผู้บริโภคด้วยการผลิตตามหลักการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งความไว้วางใจและเชื่อมั่น (trust) สร้างขึ้นได้โดยมีกระบวนการที่โปร่งใส ให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบเข้าถึงสมาชิกผู้ผลิตได้ทุกราย เช่น การจัดกิจกรรม กำหนดให้มีวันเยี่ยมผู้ผลิต หรือการนำข้อมูลผู้ผลิตเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ หรือการกล่าวคำปฏิญาณร่วมกัน ร่วมกัน เป็นต้น

5. ความสัมพันธ์แบบแนวราบ ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีความเสมอภาค โครงสร้างกลุ่มเป็นแนวราบ ใช้ระบบประชาธิปไตย ด้วยการแลกเปลี่ยน หมุนเวียน ความเป็นมิตร ยินยอมให้คณะตรวจสอบตรวจฟาร์มและยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่ม เป็นการรวมพลังสานสัมพันธ์แนวราบจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่

6. กระบวนการเรียนรู้ รูปแบบขั้นตอนการรับรองและการตรวจเยี่ยมเพื่อน เป็นการประเมินในลักษณะเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการตรวจสอบความเข้าใจในมาตรฐาน ทวนสอบวิธีปฏิบัติในฟาร์ม และให้คำแนะนำ เสนอแนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันถึงแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐาน

7. การดำเนินงานในรูปเครือข่าย การขับเคลื่อนระบบนี้อยู่ภายใต้การดำเนินงานของเครือข่ายที่หลากหลาย การทำให้ระบบมีความโปร่งใส และเข้าถึงได้ทั้งจากผู้ประกอบการและผู้บริโภคนั้น องค์กรจัดทำระบบต้องพัฒนากลุ่ม และเชื่อมโยงเครือข่ายให้มีกิจกรรมร่วมกันและสามารถทำฐานข้อมูลสมาชิกทั้งหมดรวมทั้งกระบวนการผลิตขึ้นเว็บไซต์ของระบบ พี จี เอส รวมทั้งมีการตรวจติดตามกลุ่มสลับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

2. ลักษณะเฉพาะของ พี จี เอส

พี จี เอส เป็นการจักระบบการตรวจและรับรองเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายกันให้สามารถรับรองผู้ผลิตได้อย่างเป็นที่น่าเชื่อถือ ไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าการรับรองโดยหน่วยตรวจรับรองภายนอก ซึ่งไม่มีระบบการรับรองใดสมบูรณ์แบบ 100% หากผู้ผลิตไม่มีความซื่อสัตย์ ก็จะหาแนวทางจนได้ แต่ระบบพี จี เอส สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภคด้วยกระบวนการทางสังคม กระบวนการรับรองออกแบบมาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักพัฒนา นักวิชาการ และผู้บริโภค โดยอาศัยกระบวนการทางสังคม การมีส่วนร่วม พบปะแลกเปลี่ยน บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความโปร่งใส ความเชื่อมั่นและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลาจากเวทีของผู้มีส่วนได้เสีย โดยให้มีเอกสารหรือให้เกษตรกรกรอกแบบฟอร์มน้อยที่สุด และร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

1. กำหนดข้อกำหนดของเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม จากหลักปรัชญาเกษตรอินทรีย์สากล โดยประยุกต์และอ้างอิง จากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับของประเทศ เช่น มกษ.9000 เกษตรอินทรีย์เล่ม 1 และเล่ม 2 เขียนเป็นภาษาง่ายๆ สั้นๆ ให้สมาชิกเข้าใจง่าย

โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะการผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม สภาพเศรษฐกิจ ภูมิสังคม และทรัพยากรในท้องถิ่น

2. กำหนดวิธีการในการควบคุมตรวจสอบผู้ผลิตให้ปฏิบัติตามกฎที่กำหนด ให้สอดคล้องกับสภาพการผลิต ขนาดฟาร์ม และเศรษฐกิจ สังคม ของแต่ละท้องถิ่น

3. กำหนดขั้นตอนกระบวนการให้การรับรองการผลิต “เกษตรอินทรีย์” โดยการฝึกปฏิบัติการตรวจฟาร์มให้กับเกษตรกรและเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐาน เป็นผู้ตรวจประเมินของกลุ่มในขั้นตอนการตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อน อนุญาตให้สมาชิกกลุ่ม ผู้บริโภค ผู้ประกอบการร่วมการตรวจ และให้คำแนะนำกันได้ และการรับฟาร์มต้องผ่านที่ประชุมกลุ่มเห็นชอบ และเกษตรกรต้องร่วมกระบวนการกลุ่มตลอดเพื่อพัฒนาจนได้รับการรับรอง

พี จี เอส เป็นกระบวนการที่ไม่มีสูตรสำเร็จ มีความเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ตามทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งเหมาะสมกับการทำฟาร์มขนาดเล็ก ชายตรง มีการพบปะแลกเปลี่ยนเป็นประจำระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือผู้ประกอบการ ผู้ผลิต พี จี เอส ทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติจริงจากจิตวิญญาณ มากกว่าเป็นผู้ผลิตที่ต้องพิสูจน์ให้ผู้ตรวจของหน่วยตรวจรับรองบุคคลที่ 3 จากการดูบันทึกและเอกสารเป็นหลัก ถึงแม้ว่ากลุ่มที่ทำ พี จีเอส ในประเทศต่างๆ จะมียุทธศาสตร์ที่หลากหลาย แต่ทุกกลุ่มต้องอยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน

3. คุณสมบัติของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เข้าร่วมโครงการ

1) มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตที่มีลักษณะการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่คล้ายกันหรืออยู่หมู่บ้านเดียวกัน 5 รายขึ้นไป และพื้นที่การผลิตเหมาะสมกับระบบเกษตรอินทรีย์

2) กลุ่มผู้ผลิตต้องมีแนวคิดมุ่งมั่นที่จะทำเกษตรอินทรีย์ ไม่เปลี่ยนกลับไปกลับมากับการผลิตปกติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี มีความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ต่อทรัพยากร และต่อสิ่งแวดล้อม

3) กลุ่มผู้ผลิตมีความสมัครใจ และต้องการมีการรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค และขยายฐานการตลาด

4) กลุ่มมีความเข้มแข็งด้านศักยภาพของคนในชุมชน การบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มผลิต และจัดการด้านการตลาด ซึ่งเป็นหลักประกันในความสำเร็จของโครงการ

5) มีภาคีเครือข่ายจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรท้องถิ่น เอกชน เป็นพี่เลี้ยง หรือเป็นผู้สนับสนุน หรือส่งเสริมการเรียนรู้ หรือจัดหาช่องทางตลาด

4. ขั้นตอนการให้การรับรองในระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 1 กลุ่มแต่งตั้งคณะตรวจประเมินฟาร์มคณะกรรมการตัดสินให้การรับรอง

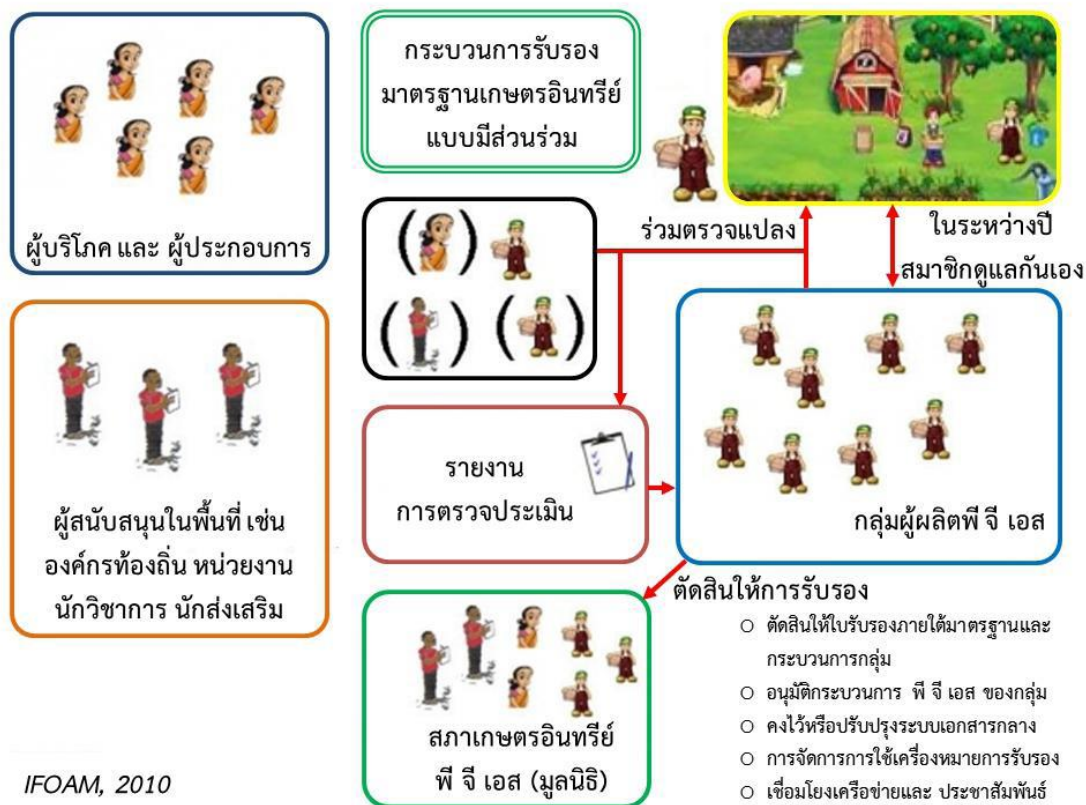
ขั้นที่ 2 ตรวจฟาร์ม โดยผู้ตรวจของกลุ่ม 3 คนโดยใช้แบบประเมินฟาร์ม checklists โดยที่เกษตรกรผู้ผลิต จัดทำประวัติฟาร์ม แผนผังแปลงทุกแปลง ชนิดพืช สัตว์ที่เลี้ยง ปริมาณผลผลิต วิธีปฏิบัติในฟาร์ม

ขั้นที่ 3 คณะตรวจประเมินฟาร์มนำผลการตรวจฟาร์มเข้าที่ประชุมสมาชิกกลุ่มวิเคราะห์วิจารณ์ทุกฟาร์ม-ตัดสินให้การรับรองโดยคณะกรรมการลงนามทุกคนถ้าไม่ผ่านคณะกรรมการจะกำหนดระยะเวลาให้แก้ไข และ แจ้งแก้ไขไปยังเกษตรกรผู้ผลิต

ขั้นที่ 4 กลุ่มจัดทำทะเบียนผู้ผ่านการรับรอง องค์กรพีเลียงลงนามกำกับแนบรายงานผลการตรวจที่มีลายมือชื่อกรรมการตัดสินจัดทำประวัติฟาร์มเพื่อนำขึ้นเว็บไซต์

ขั้นที่ 5 ระดับเครือข่าย- ตรวจสอบความถูกต้องและ ตรวจสอบความเข้มแข็งของกลุ่ม ขอร้องเรียนหากมี

ขั้นที่ 6 ขึ้นทะเบียนกับมูลนิธิขึ้นทะเบียนผู้ได้รับการรับรอง-ออกหมายเลขสมาชิกรายฟาร์ม ทำฐานข้อมูลฟาร์มขึ้นเว็บไซต์

แผนภูมิจำลองระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

ผลของกิจกรรมที่1คือเทคนิควิธีการทำปุ๋ยชีวภาพการปลูกผักปลอดสารพิษ ด้วย ภูมิปัญญาชาวบ้าน

1. เทคนิคการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ(แนวที่1)

เทคนิคนี้ได้จากเกษตรกรรายที่หนึ่ง กล่าวถึงการทำปุ๋ยหมักไว้ว่า ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนสามารถนำภูมิปัญญาที่สืบทอดมาพัฒนาเป็น การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สู่ชุมชนและวัตถุดิบส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในชุมชนประโยชน์ที่ เอื้อต่อสมาชิกและชาวบ้าน คือแรงงานที่ใช้ในการผลิตทั้ง หมดเป็นคนในชุมชนโดยทำในรูปของ กลุ่ม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายในส่วนเงินทุนบางส่วนมาจากการระดมหุ้นจาก สมาชิกและได้รับงบประมาณจากส่วนราชการต่าง ๆ แต่ก่อนใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรทำให้ต้นทุนสูงมาก ดินก็เสื่อม ราคาผลผลิตทางการเกษตรก็ต่ำ ทำไปมีแต่ขาดทุนลด กระบวนการทำปุ๋ยหมักมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ปุ๋ยหมักจากปุ๋ยคอก ต้องการวัสดุ และส่วนผสม ดังนี้

1. ปุ๋ยคอก 1 ส่วน ประมาณ 10 ปี๊บ
2. แกลบเผา/แกลบดำ 1 ส่วน
3. รำละเอียด 1 ส่วน
4. เชื้อ EM 20 ซีซี
5. กากน้ำตาล 100 ซีซี
6. น้ำ 10 ลิตร

วิธีทำ

1. ผสมปุ๋ยคอก แกลบดำ และวัสดุทุกอย่างให้เข้ากัน
2. นำไปกองบนพื้นซีเมนต์ แล้วใช้ผ้าคลุมหรือหากทำปริมาณน้อย ให้บรรจุใส่ถังหรือ

ดูกระสอบ

3. หมักทิ้งไว้ 30 วัน ก่อนนำไปใส่ต้นไม้หรือแปลงผัก

ปุ๋ยหมักฟางข้าว ต้องการ วัสดุ และส่วนผสม ดังนี้

1. ฟางแห้งสับละเอียด 1 ส่วน ประมาณ 10 กก.
2. แกลบดิบ/แกลบเผา 1 ส่วน
3. ปุ๋ยยูเรีย 200 กรัม
4. กากน้ำตาล 100 ซีซี
5. เชื้อ EM 20 ซีซี
6. น้ำ 10 ลิตร

วิธีทำ

1. คลุกผสมฟาง และแกลบให้เข้ากัน หากมีจำนวนมากให้แยกคลุก แล้วค่อยมารวมกันเป็นกองเดียวอีกครั้ง

2. ผสมเชื้อ EM และกากน้ำตาลร่วมกับน้ำ หลังจากนั้น ใช้เทราด และคลุกให้เข้ากันกับวัสดุอื่นๆ

3. นำไปหมักในถัง ดูกระสอบ หรือ บ่อซีเมนต์ นาน 1-2 เดือน ก็สามารถนำไปใช้ได้

2. เทคนิคการทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากเศษอาหารและขยะ (แนวที่ 2)

เทคนิคนี้ได้จากเกษตรกรรายหนึ่งที่ได้แนะนำวิธีการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารว่า หากมีเฉพาะเศษอาหารที่เป็นพืชผักจะไม่มีปัญหา เพราะเวลาเน่าจะมีกลิ่นเหม็นไม่รุนแรงเราสามารถนำไปคลุกกับปุ๋ยคอกในรางทำปุ๋ยหมักได้เลย แต่หากมีเนื้อสัตว์จะมีกลิ่นเหม็นรุนแรงสำหรับบางครัวเรือนที่มีข้อจำกัดปริมาณเศษอาหารที่เกิดน้อย หากต้องการทำปุ๋ยหมักจำเป็นต้องทำรางหมักหรือหลุมหมักแต่หากจะหมักในถังจะมีข้อจำกัดที่เต็มเร็วการทำรางหมักควรหาพื้นที่ว่างบริเวณหลังบ้าน ขนาดพื้นที่ประมาณ 1 เมตร x 1 เมตร ลึกประมาณ 20-40 เซนติเมตรหรืออาจน้อยกว่า หรืออาจมากกว่าตามความต้องการ แต่ควรให้รองรับเศษอาหารให้ได้ประมาณ 1 เดือน และควรทำ 2 ชุดพร้อมฉาบด้านข้างด้วยปูนซีเมนต์ แต่หากไม่มีปัญหาเรื่องน้ำฝนหรือน้ำไหลเข้า ก็อาจขุดเป็นบ่อดินก็เพียงพอ ทั้งนี้ ควรทำร่องด้านข้างเพื่อป้องกันน้ำไหลเข้า และควรเตรียมผ้าใบคลุมเมื่อฝนตกส่วนผสมมีดังนี้

1. ปุ๋ยคอก 1 ใน 4 ส่วนของรางหมัก
2. แกลบดำ 2 ถัง หรือไม้สีกก็ได้
3. น้ำผสมหัวเชื้อเชื้อ EM 1 ลิตร
4. กากน้ำตาล 1 ลิตร

วิธีทำ

1. หลังจากที่เตรียมรางหมักแล้ว ให้เทพุ๋ยคอก และแกลบดำรองในรางไว้
2. เมื่อมีเศษอาหารให้นำมาใส่ในราง พร้อมใช้จอบคลุกผสมกับปุ๋ยคอก
3. รดด้วยน้ำหัวเชื้อชีวภาพ และกากน้ำตาลบริเวณที่ใส่เศษอาหารเล็กน้อย
4. หากมีเศษอาหารเกิดขึ้นอีก ก็นำมาคลุก และใส่น้ำหัวเชื้อ ตามด้วยกากน้ำตาลเรื่อยๆจนเต็มบ่อหากเต็มบ่อแล้ว ให้นำผ้าคลุมมาปิดไว้ และทิ้งไว้ประมาณ 1 เดือน ก่อนตัดออกนำไปใช้ประโยชน์ ระหว่างที่หมักทิ้ง ให้นำเศษอาหารที่เกิดในแต่ละวันมาหมักในอีกบ่อ ซึ่งจะเวียนกันพอดีในรอบเดือนทั้งนี้ บางครัวเรือนอาจไม่สะดวกในการหาซื้อหัวเชื้อหรือกากน้ำตาล ดังนั้น จึงไม่ต้องใช้ก็ได้ แต่จำเป็นต้องมีปุ๋ยคอก หรือใช้ปุ๋ยอื่นเช่น ปุ๋ยมูลไก่

3. เทคนิคการทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลสัตว์ (แนวที่3)

เทคนิคนี้ได้มาจากเกษตรกรรายหนึ่งที่แนะนำว่าในอดีต ปุ๋ยเคมี ใช้กับการทำนามาตลอด และทุกปีต้องเสียเงินซื้อปุ๋ยเคมีเพื่อนำไปใส่ข้าวเพิ่มขึ้นๆ ทุกปีรู้ๆว่าใช้ปุ๋ยเคมีนานๆ ทำให้ดินเสื่อม ไม่มีทางออก นอกจากใช้มันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และปีแล้วปีเล่ามีแต่ทำนาขาดทุนๆ เกษตรกรล้มต้อปากไม่ได้ เมื่อได้มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานที่หน่วยงานภาครัฐและได้รับ

ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ พร้อมกับความตั้งใจมุ่งมั่น จึงนำความรู้มาปรับใช้ในการทำเกษตรกรรม มาปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้ เพื่อจะได้มีโอกาสและหนทางรอดพ้นจากความยากจน และการทำเกษตรกรรมที่ขาดทุนมาโดยตลอดทั้งยังคืนความอุดมสมบูรณ์ให้ดินอีกด้วย ซึ่งขั้นตอนการทำมีดังนี้

วัตถุดิบ ได้แก่

1. มูลสัตว์ (ขี้วัว ขี้ควาย)
2. ปุ๋ยยูเรีย 46-0-0
3. ปุ๋ยสูตร 0-3-0
4. น้ำหมักชีวภาพ

อุปกรณ์ ได้แก่

1. จอบ, พั่ว, รถเข็น, บั้งก็, หน้ากากอนามัย, แรงงาน
2. เครื่องอัดเม็ดปุ๋ย

กระบวนการได้แก่เตรียมวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตให้พร้อม แล้วดำเนินการ

ดังนี้

1. นำมูลสัตว์มากองไว้
2. นำหัวเชื้อมาฉีดพ่นให้ทั่วพอเหมาะตามสัดส่วน
3. นำผ้ามาคลุมแล้วหมักไว้ประมาณ 24-30 วัน
4. นำจอบหรือพั่ว หรืออื่นๆ มาพลิกกลับกองปุ๋ยทุก 7 วัน
5. ถึงเวลากำหนด นำผ้าคลุมออก นำกองปุ๋ยตากให้แห้ง ตีปนเตรียมอัดเม็ด
6. นำปุ๋ยใส่เครื่องอัดเม็ด ระหว่างอัดเม็ดปุ๋ยให้ฉีดพ่นหัวเชื้อเรื่อยๆ
7. นำเม็ดปุ๋ยตากแดดให้แห้ง
8. บรรจุถุงเตรียมนำไปใช้ประโยชน์

ส่วนข้อพึงระวังได้แก่

1. ห้ามทำในช่วงฤดูฝน
2. ใส่หน้ากากอนามัยปิดปาก ปิดจมูกเพื่อกันฝุ่นละอองจากฝุ่นปุ๋ย
3. เก็บปุ๋ยไว้ในที่ร่ม

4. เทคนิคการทำปุ๋ยชีวภาพ(แนวที่4)

เทคนิควิธีนี้ได้มาจากเกษตรกรรายหนึ่งที่ทำให้ทราบว่า ปุ๋ยชีวภาพเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากการนำวัสดุอินทรีย์หรืออนินทรีย์ ธรรมชาติทางการเกษตร ที่มีธาตุอาหารสูงมาผ่านการหมักจนสลายตัวสมบูรณ์ปุ๋ยอินทรีย์ต้องเป็นปุ๋ย ที่ผ่านกระบวนการหมักเพื่อให้สารอินทรีย์ถูกจุลินทรีย์ย่อยสลายจนกลายเป็นปุ๋ยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพียงอย่างเดียว และปริมาณธาตุอาหารไม่เพียงพอและไม่สมดุลกับความต้องการของพืชจำเป็นจะต้องเพิ่มคุณภาพธาตุอาหารชนิดต่าง ๆ ตามความต้องการของพืช วัตถุประสงค์ 1.เพื่อใช้ในครัวเรือน 2.เพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้ 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยขั้นตอนการทำมีดังนี้

วิธีทำ มีดังนี้

1. สับพืช ผัก ผลไม้ ให้เป็นชิ้นเล็กๆ ยาวประมาณ 2 เซนติเมตร
2. นำพืช ผัก ผลไม้ ที่สับ ลงในถังพลาสติก หรือ โถง
3. ผสม กากน้ำตาลในน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ แล้วเทส่วนผสมลงในถังหรือโถง
4. ปิดถังหรือโถงด้วยพลาสติกดำ เอาเชือกหรือยางรัดมัดไว้
5. ปิดฝาและวางของหนักๆ ทับไว้ อย่าให้อากาศเข้า
6. เก็บไว้ในอุณหภูมิปกติ ไม่ให้ถูกแสงแดด หมักไว้ 1 เดือน
7. ใช้ผ้ากรองน้ำสกัดใส่ขวดพลาสติก นำไปขยายต่อ นำกากน้ำตาล 1 ลิตร ผสมน้ำเปล่า 10

ลิตรหมักต่ออีก 7 วัน นำไปใช้ได้เลย

8. กรองใส่ขวดปิดฝาให้สนิทเก็บไว้ได้ 3 เดือน ขึ้นไป

5. เทคนิคการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (แนวที่5)

เทคนิคนี้ได้มาจากเกษตรกรรายหนึ่งที่อธิบายว่าสังคมไทยได้พัฒนาการผลิตอาหารให้แก่ดิน หรือปัจจุบันเรียกว่า ปุ๋ยไ้วหลายรูปแบบ ด้วยเทคโนโลยีที่ลึกซึ้งซึ่งแนบแน่นกับธรรมชาติ ประโยชน์ของปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพปุ๋ยหมักชีวภาพที่ได้จะประกอบด้วยจุลินทรีย์ สารอินทรีย์ต่าง ๆ ที่มีสารอาหารเหมาะสำหรับพืชนำไปใช้ทันทีปุ๋ยหมักชีวภาพที่ดีจะมีกลิ่นหอม มีใยสีขาวของเชื้อรา ในระหว่างการหมักถ้าไม่เกิดความร้อนแสดงว่ามีข้อผิดพลาดอุณหภูมิในการหมักที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 40-50 องศาเซลเซียส ถ้าให้ความชื้นสูงเกินไป จะเกิดความร้อนนานเกินไปจะนั้น ความชื้นที่ให้พอดีประมาณโดยมีขั้นตอนการทำดังนี้

วัสดุที่ใช้

1. ดินแห้งทุบให้ละเอียด ใช้ดินได้ทุกชนิด 5 ส่วน
2. ปุ๋ยคอกแห้งทุบละเอียด 2 ส่วน
3. แกลบดำ 2 ส่วน
4. รำละเอียด 2 ส่วน
5. ขุยมะพร้าวหรือขี้เถ้าอ้อย 2 ส่วน
6. น้ำเอนไซม์ 1 + น้ำตาล 1 + น้ำ 100 คนให้เข้ากัน

วิธีทำ

1. ผสมวัสดุทั้งหมด คลุกเคล้าจนเข้ากันดี
2. รดด้วยน้ำเอนไซม์ที่ผสมแล้ว บนกองวัสดุให้ความชื้นพอประมาณ กำแล้วใช้นิ้วดีดแตกไม่ให้แน่นเกินไป
3. เคลือบบนพื้นซีเมนต์ให้กองหนาประมาณ 1 ศอก คลุมด้วยพลาสติก หรือกระสอบ ป่าน หมักไว้ 5 วัน จึงนำไปใช้ได้
4. ปุ๋ยดินหมักชีวภาพที่ดีจะมีราสีขาวเกิดขึ้น มีกลิ่นหอม สามารถเก็บไว้ใช้ได้นาน ๆ

วิธีใช้

1. ผสมปุ๋ยดินหมักชีวภาพกับดินแห้งทุบละเอียดและแกลบดำอย่างละเท่า ๆ กัน คลุกจนเข้ากันดี เพื่อนำไปกรอกถาด หรือถาดเพาะกล้า
2. หรือนำไปใส่ในแปลงสำหรับเพาะกล้า จะช่วยให้ได้ต้นกล้าที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ แข็งแรง
3. นำไปเติมในกระถางต้นไม้ดอกไม้ประดับได้ดี กระถางละ 2 กำมือ

6. เทคนิคการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ (แนวที่ 6)

เทคนิคนี้เป็นของเกษตรกรกรือกราย ที่มองว่า เนื่องด้วยชาวเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาของต้นทุนการผลิตสูงปัญหาหน้าดินแข็งกระดานปลูกพืชมีขึ้นให้ผลผลิตน้อยและคุณภาพไม่ดีพอ ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าใช้จ่ายสูงรายได้น้อยและที่สำคัญชาวบ้านสามารถนำเอาความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลงตัวสามารถแก้ไขปัญหาดังที่กล่าวมาได้ในระดับดีมาก

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง

1. ผสมวัตถุดิบ มูลสัตว์ 1,000 กก.นามาผสมกับปุ๋ยยูเรีย 2 กก. ปุ๋ยหินฟอสเฟต 25 กก.คลุกเคล้าให้เข้ากัน
2. กองวัสดุในช่องหมัก ใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์เร่งกระบวนการย่อยอินทรีย์ให้เร็วขึ้น คลุกเคล้าให้เข้ากันเข้าในช่องหมักให้เต็มช่องหมัก
3. จากนั้นนำผ้าพลาสติกหรือผ้าใบมาคลุมเพื่อป้องกันฝนและไม่ให้ความชื้นระเหยออกจากกองปุ๋ย
4. กลับกองปุ๋ย กำหนดดังนี้ 3 วันแรกให้ทำการกลับกองปุ๋ย / นั่นอีก 7 วันให้กลับกองปุ๋ยครั้งที่ 2 และกลับครั้งต่อไปทุก ๆ 7 วันจนกองปุ๋ยไม่มีความร้อน มีสีดำ และร่วนซุย
5. นำปุ๋ยจากช่องหมักมาตากให้แห้ง
6. ร่อนด้วยตระแกรง
7. บดให้ละเอียด และบรรจุลงกระสอบ

7. เทคนิคการทำปุ๋ยโบกาฉิ (แนวที่7)

เทคนิคนี้เป็นของเกษตรกรรายหนึ่งที่มีมองว่า เนื่องจากเกษตรมีอาชีพเสริมคือปลูกผักและปลูกกล้วย จึงต้องการลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยและเป็นการปรับปรุงดินและจากการได้ไปศึกษาหาความรู้จึงได้ทำปุ๋ยโบกาฉิไว้ใช้ในครัวเรือนและหากผู้สนใจมาซื้อก็จะจำหน่ายเพิ่มรายได้กระสอบละ 40-50 บาท เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน/จำหน่ายเพิ่มรายได้

วัตถุดิบ ได้แก่ มูลวัว/กากน้ำตาล/รำละเอียด/เชื้อจุลินทรีย์ EM/น้ำเปล่า/แกลบดิบ
กระบวนการทำมีดังนี้

1. มูลวัว 1 ส่วน (กระสอบ)
2. แกลบดิบ 1 ส่วน (กระสอบ)
3. รำละเอียด 1 ส่วน (กระสอบ)
4. จุลินทรีย์EM 20 ซีซี (2 ช้อนโต๊ะ)
5. กากน้ำตาล 20 ซีซี (2 ช้อนโต๊ะ)
6. น้ำสะอาด 10 ลิตร หรือ 1 ถัง

วิธีทำ

1. เตรียมจุลินทรีย์EM , กากน้ำตาล , น้ำสะอาด , ผสมไว้ในถังน้ำ
2. นำมูลวัวผสมกับรำละเอียดผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน

3. นำแกลบดิบใส่ลงในน้ำที่ขยายจุลินทรีย์EM ในขั้นที่ 1 จุ่มให้เปียกแล้วบีบพอหมาดๆ
4. นำบรรจุในกระสอบปุ๋ยนำไปวางในที่ระบายอากาศได้ดี ประมาณ 7 วันนำมาใช้ได้

8. เทคนิคการทำน้ำหมักชีวภาพ (แนวที่ 1)

แนวทางนี้เป็นเทคนิคที่เกษตรกรรายหนึ่งได้แนะนำวิธีการทำน้ำหมักชีวภาพไว้ว่า น้ำหมักชีวภาพเกิดจากการย่อยสลายสารอินทรีย์ด้วยจุลินทรีย์ โดยการใช้กากน้ำตาล และน้ำตาลจากสารอินทรีย์เป็นแหล่งให้พลังงานซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการแล้วจะได้สารละลายเข้มข้นสีน้ำตาล ประกอบไปด้วยจุลินทรีย์และสารอินทรีย์หลายชนิด ที่มีประโยชน์ในด้านต่างๆ มากมาย เช่น ด้านการเกษตร ใช้ในการปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดินปรับโครงสร้างของดิน ทำให้ดินร่วนซุย เป็นฮอร์โมนกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช หรือใช้ในด้านปศุสัตว์ลดกลิ่นเหม็นของมูลสัตว์ป้องกันแมลงวัน ลดจำนวนจุลินทรีย์ก่อโทษและเชื้อโรคได้โดยขั้นตอนการทำมีดังนี้

ส่วนผสมที่สำคัญ คือเศษพืช ผัก ผลไม้สุก หรือสัตว์ โดยสับเป็นชิ้นเล็ก 3 ส่วน, กากน้ำตาล 1 ส่วน น้ำเปล่า 10 ส่วน นำส่วนผสมทั้งหมดมาคลุกเคล้ากัน แล้วบรรจุลงในถังหมักพลาสติกหรือขวดปิดฝา เก็บไว้ในที่ร่ม นานประมาณ 3 เดือนแล้วจึงสามารถนำไปใส่เป็นปุ๋ยให้พืชผักผลไม้ได้ โดยวิธีการ ดังนี้

1. ใช้ น้ำหมักชีวภาพ อัตราส่วน 10 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร เพื่อบำรุงใบพืชผักผลไม้
2. ใช้ น้ำหมักชีวภาพอัตราส่วน 15-20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ให้ดินร่วนซุย
3. ใช้ น้ำหมักชีวภาพ อัตราส่วน 1 ส่วน น้ำ 1 ส่วน เพื่อกำจัดวัชพืช

ข้อพึงระวัง คือ

1. การนำไปใช้ในด้านต่างๆ ควรศึกษาก่อนการนำไปใช้ อัตราส่วนต่าง ๆ ให้มีความแตกต่างกัน จึงควรศึกษาให้ดี จึงจะเกิดประโยชน์
2. ควรเลือกใช้เศษพืชผัก ผลไม้ หรือเศษอาหารที่ยังไม่บูดเน่า
3. ในระหว่างการหมัก ห้ามเปิดฝาภาชนะจนแน่นสนิทเกินไป เพราะอาจทำให้เกิดการระเบิดเนื่องจากระหว่างการหมักจะเกิดก๊าซต่างๆขึ้น
4. ไม่ควรใช้พืชจำพวกเปลือกส้ม ในการทำน้ำหมัก เพราะมีน้ำมันที่ผิดทำให้จุลินทรีย์ย่อยสลายยาก

8. เทคนิคการทำน้ำหมักชีวภาพ (แนวที่ 2)

เกษตรกรรายหนึ่งได้แนะนำวิธีการทำน้ำหมักชีวภาพไว้ว่า น้ำสกัดชีวภาพ หรือ ปุ๋ยน้ำ จุลินทรีย์ ตามแต่จะเรียก เป็นสารละลายเข้มข้นที่ได้จากการหมักเศษพืช หรือสัตว์ที่มีใน ครัวเรือนกับสารที่ให้ความหวาน จนถูกย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการแล้วจะ ได้สารละลายเข้มข้นสีน้ำตาลประกอบไปด้วยจุลินทรีย์ และสารอินทรีย์หลายชนิดเดิมทีนั้น จุดประสงค์ของการคิดค้น "น้ำหมักชีวภาพ" ขึ้นมา เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตรโดยเฉพาะ แต่ช่วงหลังก็มีการนำน้ำหมักชีวภาพ มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้านอื่นเช่นกันซึ่งขั้นตอนการ กระทำมีดังนี้

ส่วนผสม : เราสามารถเลือกส่วนผสมจาก พืช ผลไม้สุก หรือสัตว์ อย่างหอยเชอรี่ อย่าง ใดอย่างหนึ่ง ในการทำน้ำหมักชีวภาพโดยสับเป็นชิ้นเล็ก 3 ส่วน, กากน้ำตาล 1 ส่วน (อาจใช้ น้ำตาลทรายแดง หรือน้ำตาลทรายขาว ผสมน้ำมะพร้าว 1 ส่วนแทนได้) น้ำเปล่า 10 ส่วน

วิธีทำ : นำส่วนผสมทั้งหมดมาคลุกเคล้ากัน แล้วบรรจุลงในถังหมักพลาสติก หรือขวด ปิดฝาเก็บไว้ในที่ร่ม นานประมาณ 3 เดือน แล้วจึงสามารถนำไปใส่เป็นปุ๋ยให้พืชผักผลไม้ได้ โดย

1. ใช้ น้ำหมักชีวภาพ อัตราส่วน 10 ซีซี ต่อ น้ำ 20 ลิตร เพื่อบำรุงใบพืชผักผลไม้
2. ใช้ น้ำหมักชีวภาพอัตราส่วน 15-20 ซีซี ต่อ น้ำ 20 ลิตร เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ให้ดิน ร่วนซุย
3. ใช้ น้ำหมักชีวภาพ อัตราส่วน 1 ส่วน น้ำ 1 ส่วน เพื่อกำจัดวัชพืช

ทั้งนี้ มีเทคนิคแนะนำว่า หากต้องการบำรุงส่วนใบพืช ก็ให้ใช้ส่วนใบยอดพืชมาหมัก หากต้องการบำรุงผล ให้ใช้ส่วนผล เช่นกล้วยน้ำว้าสุก มะละกอสุก เปลือกสับปะรด ฟักทองมา หมัก หรือหากต้องการใช้กำจัดศัตรูพืช ควรหมักสะเดา ตะไคร้หอม ข่าแยกต่างหากด้วย เมื่อจะ ใช้ก็นำมาผสมฉีดพ่นพืชผักผลไม้ นอกจากนี้ หากใช้สายยางฉีดเฉพาะน้ำใส ๆ จากน้ำหมัก ชีวภาพที่หมักได้ 3 เดือนแล้วออกมาจะเรียกส่วนนี้ว่า "หัวเชื้อน้ำหมักชีวภาพ" เมื่อนำไปผสม อีกครั้ง แล้วหมักไว้ 2 เดือน จะได้หัวเชื้อน้ำหมักชีวภาพอายุ 5 เดือนซึ่งหากขยายต่ออายุทุก ๆ 2 เดือนจะได้หัวเชื้อที่อายุมากขึ้นเรื่อยๆ และประสิทธิภาพสูงมากขึ้น

9. เทคนิคการทำน้ำหมักสีเขียว (แนวที่ 3)

เกษตรกรอีกรายได้แนะนำวิธีการทำน้ำหมักสีเขียวไว้ดังนี้เกษตรกร เป็นกิจกรรมการ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง แต่การเลือกทำเพียงกิจกรรมเดียวจะมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงที่จะ ไม่ได้รับผลผลิตเมื่อต้องประสบกับภัยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ แต่ถ้าเลือกทำ "เกษตรผสมผสาน" คือมีตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไป มีการวางแผนการผลิต ใช้ปัจจัยผสมผสานเพื่อลดต้นทุนการผลิต

ความเสี่ยงก็ลดลงในสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจแปรปรวนเกษตรผสมผสานจึงเป็นทางเลือกในการยกระดับรายได้เพื่อนำไปสู่การดำรงชีพที่มั่นคงการทำงานเกษตรจำเป็นต้องบำรุงพืชด้วยปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์ จึงเรียนรู้การทำน้ำหมักสีเขียวซึ่งขั้นตอนการทำมีดังนี้

ขั้นตอนการเตรียม

1. พืชตระกูลถั่ว เช่น แคน กระถิน จามจุรี 2 กิโลกรัม
2. พืชตระกูลหญ้า เช่น หน่อไม้ หญ้าต่างๆ 2 กิโลกรัม
3. พืชตระกูลผัก เช่น ผักบุ้ง ผักต่างๆ 3 กิโลกรัม
4. หน่อกล้วย เช่น กล้วยทุกชนิด 2 กิโลกรัม
5. กากน้ำตาลหรือน้ำอ้อยหรือน้ำตาลทรายแดง 3 กิโลกรัม

วิธีการทำ

1. หั่นพืชทุกชนิดยาวประมาณ 1-2 นิ้ว จำนวน 9 กิโลกรัม
2. ใส่กากน้ำตาล จำนวน 3 กิโลกรัม แล้วคลุกเคล้าให้ทั่ว
3. เอาพืชที่คลุกเคล้าน้ำตาลแล้วไปไว้ในร่ม 2 ชั่วโมง
4. เมื่อครบ 2 ชั่วโมง แล้วเอาใส่ถังพลาสติก หรือโอ่งเคลือบมีฝาปิดทิ้งไว้ในร่ม
5. ในระยะเวลาอีก 15 วัน พอใช้ได้ 1 เดือน ใช้ได้ 1 ปี ยอดเยี่ยม ท่านก็จะได้หัวเชื้อจากน้ำแม่ มาจำนวนหนึ่งแล้วสามารถนำไปขยายหัวเชื้อน้ำแม่เป็น 10 เท่า
6. การขยายหัวเชื้อน้ำแม่เป็น 10 เท่า

10. เทคนิคการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ(แนวที่1)

เกษตรกรอีกรายได้แนะนำวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษไว้ว่า พืชผัก เป็นอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางโภชนาการมีทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่างที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ซึ่งในปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเลือกรับประทานพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ แต่ยังคงมีบางส่วนที่มีค่านิยมในการบริโภคผักนั้นมักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงามไม่มีร่องรอยการทำลายของหนอนและแมลงศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกผักจะต้องใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงฉีดพ่นในปริมาณที่มากเพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด เมื่อผู้ซื้อนำ มาบริโภคแล้วอาจได้รับอันตรายจากสารพิษ

ที่ตกค้างอยู่ในพืชผักนั้นได้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรจึงได้หันมาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษโดยเน้นการใช้ปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชจากธรรมชาติ เพื่อลดการใช้สารเคมี และเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรเอง และผู้บริโภคตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อม

อุปกรณ์ ได้แก่ 1.จอบ 2.เสียม 3.คราด 4.ปุ๋ยและสารอินทรีย์ชีวภาพ 5.แกลบ
ขั้นตอนการเตรียมการ มีดังนี้

1. ส่วนความยาวของแปลงผักควรเป็นตามลักษณะของพื้นที่หรืออาจแบ่งเป็นแปลงย่อยๆ ตามความเหมาะสมความยาวของแปลงนั้นควรอยู่ในแนวทิศเหนือ-ใต้ ทั้งนี้เพื่อให้ผักได้รับแสงแดดทั่วทั้งแปลง

2. เตรียมเมล็ดพันธุ์ผัก ก่อนนำเมล็ดพันธุ์ผักไปปลูกควรทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ก่อนโดยการคัดแยกเมล็ดพันธุ์แล้วแช่น้ำอุ่นประมาณ 15-30 นาที เพื่อลดปริมาณเชื้อโรคที่ติดตามกับเมล็ดพันธุ์และยังกระตุ้นการงอกของเมล็ดด้วย

3. การปลูกและการดูแล ระยะปลูกเท่าใดนั้นจะขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผัก แต่ควรปลูกให้มีระยะห่างพอสมควรอย่าแน่นจนเกินไปเพื่อให้มีการระบายอากาศที่ดี

4. การให้ธาตุอาหารเสริมแก่พืชผัก เพื่อเป็นการสร้างความต้านทานโรคเกษตรกรควรหมั่นตรวจแปลงผักอยู่เสมอเพื่อป้องกันการระบาดของโรคและแมลงหากพบว่ามี การระบาดของโรคและแมลงในระดับที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืชผักนั้นควรรีบดำเนินการกำจัดโรคและแมลงที่พบทันทีใช้เวลาว่างจากการอาชีพหลักปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนก่อน และกินผักปลอดสารพิษ การเตรียมดินสำหรับ การปลูกผัก สามารถทำได้เองโดยมีส่วนผสม ดังนี้

1. ดินร่วน 1 ส่วน
2. ทราย 1 ส่วน
3. ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก 1 ส่วน
4. ชี้เถ้าแกลบ, ขุยมะพร้าว 1 ส่วน

นำทั้ง 4 ส่วน ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันให้ดี ก่อนนำลงปลูก ถ้าส่วนผสมดังกล่าวไม่สามารถหาได้ อาจใช้ปุ๋ยคอกผสมใบพืชผุใบไม้ผุ ผสมกับดินก็ได้ และหากไม่สะดวกที่จะผสมดินใช้เอง สามารถหาซื้อดินผสมเสร็จ ที่มีขายอยู่ทั่วไปมาใช้ก็ได้แต่ควรดูส่วนผสมของดินให้ดี ถ้าหากมีส่วนผสมของใบก้ามปู หรือเปลือกถั่วจะเหมาะสมกว่าดิน ที่มีส่วนผสมของแกลบหรือกาบมะพร้าว

วิธีหว่านหรือหยอดเมล็ด โดยหว่านเมล็ดลงให้กระถางโดยกระยะห่างของเมล็ด หรือ หลุมที่หยอดให้เหมาะสมกับชนิดของผักผักที่นิยมปลูก โดยใช้เมล็ดได้แก่ ผักชี, ผักบุ้งจีน, ตั้งโอ๋, ขึ้นฉ่าย เป็นต้น

วิธีเพาะต้นกล้าผักก่อนปลูก นำต้นกล้าผักที่เพาะเมล็ดได้ระยะเวลาที่พอเหมาะ โดยสังเกตจากลักษณะของลำต้น และระบบรากฝอยถ้าสมบูรณ์ก็สามารถย้ายต้นกล้าผักลงปลูกได้เลย ผักที่นิยมปลูกวิธีนี้ได้แก่ ผักคะน้า, ผักกาดขาว, ผักกาดเขียว, ผักกาดหอม, กะหล่ำปลี, กะเพรา, โหระพา เป็นต้น

11. เทคนิคการปลูกพืชอินทรีย์ (แนวที่2)

เกษตรกรอีกรายได้แนะนำวิธีการปลูกพืชอินทรีย์ไว้ดังนี้ พืชอินทรีย์นั้นสามารถปลูกได้ทั้งแนวตั้ง และแนวนอนแต่จะต้องปลูกพืชสมุนไพรก่อนและต่อเนื้อแล้วต้องปลูกพืชสมุนไพรสลัปลงไปในแปลงพืชผักเสมอแล้วต้องทำให้พืชสมุนไพรต่างๆ เกิดการช้ำจะได้มีกลิ่น ไม่ใช่ปลูกเอาไว้เฉยๆ การปลูกพืชแนวตั้งคือ พืชที่ขึ้นค้าง เช่น ถั่วฝักยาวมะระจีน ฯลฯ และแนวนอนคือ พืชผักต่างๆ เช่น คะน้า กะหล่ำปลี ปวยเล้งตั้ง โอ๋ ฯลฯ ทุกครั้งที่ปลูกพืชในแปลงเกษตรอินทรีย์

การไถพรวนและเตรียมแปลง ต้องทำการไถพรวนให้พื้นที่ในแปลงโล่งแจ้งพร้อมที่จะทำการวางรูปแบบแปลงในการวางรูปแบบแปลงจะต้องวางไปตามตะวัน เนื่องจากพืชใช้แสงแดดปรุงอาหารและแสงแดดฆ่าเชื้อโรคแปลงที่จะปลูกพืชผักนั้นความกว้างไม่ควรเกิน 1 เมตร ส่วนความยาวตามความเหมาะสมของพื้นที่ส่วนพื้นที่ที่ยังทำแปลงปลูกพืชไม่ทันให้เอาพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียวหรือถั่วมะแฮะมาหว่านคลุมดินเพื่อทำเป็นปุ๋ยพืชสดเป็นการปรับปรุงบำรุงดินไปพร้อมกับเป็นการป้องกันแมลงที่จะมาวางไข่ในพงหญ้าด้วย

ปลูกพืชสมุนไพรไล่แมลง ให้ปลูกก่อนที่จะปลูกพืชหลักคือพืชผักต่างๆ พืชสมุนไพรที่กันแมลงรอบนอกเช่น สะเดา ชะอม ตะไคร้ หอม ข่า ปลูกห่างกัน 2 เมตร โดยรอบพื้นที่ ส่วนต้นด้านในกันแมลงในระดับต่ำโดยปลูกพืชสมุนไพรเดี่ยวลงมาเช่น ดาวเรือง กระเพรา โหระพา ตะไคร้หอม พริกต่างๆ ปลูกห่างกัน 1 เมตร และที่จะลืมไม่ได้เลยก็คือจะต้องปลูกตะไคร้หอมทุกๆ 3 เมตรแซมโดยรอบพื้นที่ด้านในด้วย

การแยกแปลงปลูกยกแปลงเพื่อปลูกพืชผัก แต่ก่อนที่จะปลูกจะต้องมีการปรับสภาพดินในแปลงปลูกโดยการใส่ปุ๋ยออกจากมูลสัตว์ที่ตากแห้งแล้วจะใส่มากน้อยขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินที่จะทำแปลงปลูกพืชอินทรีย์(ห้ามใช้มูลสัตว์สด) ทำการพรวนคลุกดินให้ทั่วทั้งไว้

7 วัน ก่อนปลูกปลูกพืชสมุนไพรกันแมลง ให้ปลูกที่ขอบแปลงก่อน เช่น กุ้ยฉ่ายคื่นฉ่าย และระหว่างแปลงก็ทำการปลูกกระเพรา โหระพาพริกต่างๆ เพื่อป้องกันแมลงก่อนที่จะทำการปลูกพืชผัก พอดีกำหนด 7 วันพรอนดินอีกครั้งแล้วนำเมล็ดพันธุ์พืชมาหว่านแต่เมล็ดพันธุ์พืชส่วนใหญ่เป็นเมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีจึงต้องนำเอาเมล็ดพันธุ์ผักมาล้างโดยการนำน้ำที่มีความร้อน (50-55 C) วัตได้ด้วยความรู้สึกของตัวเองคือเอานิ้วมือจุ่มลงไปถ้าทนความร้อนได้ก็ให้นำเมล็ดพันธุ์พืชแช่ลงไป นาน 30 นาทีแล้วจึงนำขึ้นมากลุกกับกากสะเดา หรือ สะเดาผงแล้วนำไปหว่านลงแปลงที่เตรียมไว้คลุมฟางและรดน้ำ

การเตรียมน้ำสมุนไพรไล่แมลง ก่อนรดน้ำทุกวันควรขยำขยี้ใบ ตะไคร้หอมแล้วใช้ไม้เล็กๆ ตีใบกระเพรา โหระพา ข่า ฯลฯ เพื่อให้เกิดกลิ่นจากพืชสมุนไพรออกไล่แมลง ควรพ่นสารสะเดาอย่างต่อเนื่องทุกๆ 3-7 วันก่อนแก่ถ้าปล่อยให้โรคแมลงมาแล้วจะแก้ไขไม่ทัน เพราะไม่ใช่สารเคมี ควรดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดการเก็บเกี่ยวเมื่อถึงอายุควรเก็บเกี่ยวทันทีถ้าทิ้งไว้จะสิ้นเปลืองสารสมุนไพรในการปลูกพืชอินทรีย์ในระยะแรกผลผลิตจะได้น้อยกว่าพืชเคมีประมาณ 34.40 % ผลดีคือทำให้สุขภาพของผู้ผลิตดีขึ้นไม่ต้องเสียค่ายา (รักษาคน) สิ่งแวดล้อมก็ดีด้วย รายได้ก็เพิ่มกว่าพืชเคมีหากทำอย่างยั่งยืนอย่างต่อเนื่องผลผลิตจะไม่ต่างกับการปลูกพืชโดยใช้สารเคมีเลยปลูกพืชหมุนเวียน หลังจากที่ทำการเก็บเกี่ยวพืชแรกไปแล้ว ไม่ควรปลูกพืชชนิดเดียวกับพืชแรกเช่น ในแปลงที่ 1 ปลูกผักกาดเขียวปลีได้ผลผลิตดีหลักเก็บผลผลิตไปแล้วปลูกซ้ำอีก จะไม่ได้ผลเลย ควรปลูกสลับชนิดกัน เช่นปลูกผักกาดเขียวปลี แล้วตามด้วยผักบุ้งจีน เก็บผักบุ้งจีนแล้วตามด้วยผักกาดหัว เก็บผักกาดหัวแล้วตามด้วยผักปวยเล้งเก็บปวยเล้งตามด้วยตั้งโอ้ ทำเช่นนี้ทุกๆ แปลงที่ปลูกแล้วจะได้ผลผลิตดี

การปลูกพืชอินทรีย์ ปลูกได้ทั้งแนวตั้ง และแนวนอนแต่จะต้องปลูกพืชสมุนไพรก่อนและต่อเนื่องแล้วต้องปลูกพืชสมุนไพรสลับลงไปแปลงพืชผักเสมอ แล้วต้องทำให้พืชสมุนไพรต่างๆ เกิดการซ้ำ จะได้มีกลิ่นไม่โชยปลูกเอาไว้เฉยๆ การปลูกพืชแนวตั้งคือ พืชที่ขึ้นค้ำง เช่น ถั่วฝักยาวมะระจีน ฯลฯ และแนวนอน คือ พืชผักต่างๆ กระนำกะหล่ำปลี ปวยเล้งตั้งโอ้ ฯลฯ ทุกพืชที่ปลูกในแปลงเกษตรอินทรีย์การปลูกพืชสมุนไพรในแปลงเพื่อไล่แมลง ยังสามารถนำเอาพืชสมุนไพรเหล่านี้ไปขายเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งด้วยหลังจากทำการเก็บเกี่ยวพืชผักแล้วควรรีบทำความสะอาดแปลงไม่ควรทิ้งเศษพืชที่มีโรคแมลงไว้ในแปลงให้รีบนำไปทำลายนอกแปลง ส่วนเศษพืชที่ไม่มีโรคแมลงก็ให้สับลงแปลงเป็นปุ๋ยต่อไป

12. เทคนิคการปลูกผักอินทรีย์(แนวที่3)

เกษตรกรอีกรายได้แนะนำวิธีปลูกผักอินทรีย์ไว้ว่า ปัจจุบันกระแสความต้องการผลผลิตทางการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ กำลังมีความต้องการและเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เกษตรกรเองก็อยากปลอดภัยจากสารเคมีไม่มีใครอยากใช้สารเคมีเพราะอันตรายทั้ง ตนเองและผู้บริโภค

ขั้นตอนการปลูกผักระบบเกษตรอินทรีย์

การไถพรวนและเตรียมแปลง ต้องทำการไถพรวนให้พื้นที่ในแปลงโล่งแจ้งพร้อมที่จะทำการวางรูปแบบแปลงในการวางรูปแบบแปลงจะต้องวางไปตามตะวัน เนื่องจากพืชใช้แสงแดดปรุงอาหารและแสงแดดฆ่าเชื้อโรคแปลงที่จะปลูกพืชผักนั้นความกว้างไม่ควรเกิน 1 เมตร ส่วนความยาวตามความเหมาะสมของพื้นที่

ส่วนพื้นที่ที่ยังทำแปลงปลูกพืชไม่ทันให้อาบน้ำขี้วัวขี้ควัว เช่น ถั่วเขียวหรือถั่วมะแฮะ มาหว่านคลุมดินเพื่อทำเป็นปุ๋ยพืชสดเป็นการปรับปรุงบำรุงดินไปพร้อมกับเป็นการป้องกันแมลงที่จะมาวางไข่ในพญาด้วย

ปลูกพืชสมุนไพรไล่แมลง ให้ปลูกก่อนที่จะปลูกพืชหลักคือพืชผักต่างๆ พืชสมุนไพรที่กันแมลงรอบนอกเช่นสะเดา ชะอม ตะไคร้ หอม ข่า ปลูกห่างกัน 2 เมตร โดยรอบพื้นที่ ส่วนต้นด้านในกันแมลงในระดับต่ำโดยปลูกพืชสมุนไพรเตี้ยลงมาเช่นดาวเรือง กระเพรา โหระพา ตะไคร้หอม พริกต่างๆ ปลูกห่างกัน 1 เมตร และที่จะลืมไม่ได้เลยก็คือจะต้องปลูกตะไคร้หอม ทุกๆ 3 เมตรแซมโดยรอบพื้นที่ด้านในด้วย

การแยกแปลงปลูกยกแปลงเพื่อปลูกพืชผัก แต่ก่อนที่จะปลูกจะต้องมีการปรับสภาพดินในแปลงปลูกโดยการใส่ปุ๋ยคอกจากมูลสัตว์ที่ตากแห้งแล้วจะใส่เล็กน้อยขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินที่จะทำแปลงปลูกพืชอินทรีย์(ห้ามใช้มูลสัตว์สด) ทำการพรวนคลุกดินให้ทั่วทั้งไว้ 7 วัน ก่อนปลูก

ปลูกพืชสมุนไพรกันแมลง ให้ปลูกที่ขอบแปลงก่อน เช่น กุ๋ยฉ่ายคื่นฉ่าย และระหว่างแปลงก็ทำการปลูกกระเพรา โหระพา พริกต่างๆเพื่อป้องกันแมลงก่อนที่จะทำการปลูกพืชผัก พอครบกำหนด 7 วันพรวนดินอีกครั้งแล้วนำเมล็ดพันธุ์พืชมาหว่านแต่เมล็ดพันธุ์พืชส่วนใหญ่เป็นเมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีจึงต้องนำเอาเมล็ดพันธุ์ผักมาล้างโดยการนำน้ำที่มีความร้อน (50-55 C) วัตได้ด้วยความรู้สึกของเราเองคือเอานิ้วมือจุ่มลงไปถ้าทนความร้อนได้ก็ให้นำเมล็ดพันธุ์พืชแช่ลงไป นาน 30 นาทีแล้วจึงนำขึ้นมาคลุกกับกากสะเดา หรือ สะเดาผงแล้วนำไปหว่านลงแปลงที่เตรียมไว้คลุมฟางและรดน้ำการเตรียมน้ำสมุนไพรไล่แมลง ก่อนรดน้ำทุกวัน

ควรขยำขยี้ใบ ตะไคร้หอมแล้วใช้ไม้เล็กๆ ตีใบกระเพรา โหระพา ข่า ฯลฯ เพื่อให้เกิดกลิ่นจากพืชสมุนไพรออกไล่แมลง ควรพ่นสารสะเดาอย่างต่อเนื่องทุกๆ 3-7 วันก่อนแก้ถ้าปล่อยให้โรคแมลงมาแล้วจะแก้ไขไม่ทัน เพราะถ้าไม่ใช้สารเคมี ควรดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

13. เทคนิคการปลูกผักปลอดสารพิษ (แนวที่4)

เกษตรกรอีกท่านหนึ่งได้แนะนำวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษไว้ว่า พืชผัก เป็นอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางโภชนาการมีทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่างที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ซึ่งในปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเลือกรับประทานพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ แต่ยังคงมีบางส่วนที่มีค่านิยมในการบริโภคผักนั้นมักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงามไม่มีร่องรอยการทำลายของหนอนและแมลงศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกผักจะต้องใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงฉีดพ่นในปริมาณที่มากเพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด เมื่อผู้ซื้อ นำมาบริโภคแล้วอาจได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างอยู่ในพืชผักนั้นได้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรจึงได้หันมาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษโดยเน้นการใช้ปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชจากธรรมชาติ เพื่อลดการใช้สารเคมี และเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรเอง และผู้บริโภคตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อม

อุปกรณ์ 1.จอบ 2.เสียม 3.คราด 4.ปุ๋ยและสารอินทรีย์ชีวภาพ 5. แสลง

กระบวนการ

1. ความยาวของแปลงนั้นควรอยู่ในแนวทิศเหนือ-ใต้ ทั้งนี้เพื่อให้ผักได้รับแสงแดดทั่วทั้งแปลง
2. เตรียมเมล็ดพันธุ์ผัก ก่อนนำเมล็ดพันธุ์ผักไปปลูกควรทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ก่อน โดยการคัดแยกเมล็ดพันธุ์แล้วแช่น้ำอุ่นประมาณ 15-30 นาที เพื่อลดปริมาณเชื้อโรคที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์และยังกระตุ้นการงอกของเมล็ดด้วย
3. การปลูกและการดูแล ระยะปลูกเท่าใดนั้นจะขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผัก แต่ควรปลูกให้มีระยะห่างพอสมควรอย่าแน่นจนเกินไปเพื่อให้มีการระบายอากาศที่ดี
4. การให้ธาตุอาหารเสริมแก่พืชผักเพื่อเป็นการสร้างความต้านทานโรค

ข้อพึงระวัง

เกษตรกรควรหมั่นตรวจแปลงผักอยู่เสมอเพื่อป้องกันการระบาดของโรคและแมลงหากพบว่ามีการระบาดของโรคและแมลงในระดับที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืชผักนั้นควรรีบดำเนินการกำจัดโรคและแมลงที่พบทันที

14. เทคนิคการปลูกผักปลอดสารพิษ(แนวที่5)

เกษตรกรรายหนึ่งได้แนะนำวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษไว้ว่า ระยะเวลาปลูกเป็นเท่าใดนั้นจะขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผักที่เกษตรกรเลือกปลูก แต่มีข้อแนะนำ คือเกษตรกรควรปลูกผักให้มีระยะห่างพอสมควร อย่าให้แน่นจนเกินไป เพื่อให้มีการระบายอากาศที่ดีเป็นการปรับสภาพแวดล้อมไม่ให้เหมาะสมต่อการระบาดของโรค นอกจากนี้ควรหมั่นตรวจแปลงอยู่เสมอโดยอาจเลือกสำรวจเป็นจุดๆประมาณ 10-20 จุด/ไร่ ถ้าพบว่ามีการระบาดของโรคและแมลงในระดับที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืชผักนั้น ก็ควรดำเนินการกำจัดโรคและแมลงที่พบทันทีพืชที่นิยมนำมาใช้สกัดเป็นสารควบคุมโรคและแมลง คือ สะเดา เนื่องจากในสะเดามีสารที่มีคุณสมบัติในการป้องกันและกำจัดแมลงได้พืชบางชนิดเมื่อได้รับสารสะเดาแล้วอาจเกิดอาการใบไหม้เหี่ยวเฉาหรือต้นแคระแกร็น ดังนั้นเมื่อพบอาการต่างๆเหล่านี้ก็ควรจะใช้สารสกัดจากสะเดาทันที

ผลของกิจกรรมที่ 2 คือ แนวทางในการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัย ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองตาด

1. ด้านการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จากเวทีเสวนาผู้วิจัยพบแนวทางที่เป็นไปได้ดังนี้ กลุ่มใช้มติที่ประชุมในการคัดเลือกผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มให้ความนับถือเลือกมาเป็นผู้นำ ส่วนมากการสรรหาผู้นำ ประชาชนในหมู่บ้านจะคัดเลือกเอง ผู้นำเกิดจากที่สมาชิกในกลุ่มเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ กลุ่มมีการคัดเลือกผู้นำจากผลงานที่ผ่านมาและมีภาวะความเป็นผู้นำใช้มติประชุมในการคัดเลือก สมาชิกกลุ่มประชุมกัน เช่น เสนอความต้องการของสมาชิกกลุ่ม การพูดคุยและปรึกษาหารือกันในกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ความสมัครใจของสมาชิกกลุ่ม การมอบหมายงานหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่ม สัมพันธภาพของบุคคลหรือสมาชิกกลุ่มคือความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกกลุ่มการถือปฏิบัติร่วมกัน การปฏิบัติไปในทางเดียวกัน กฎระเบียบกลุ่มไม่ได้กำหนดเรื่องพิเศษของสมาชิก เปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเป็นสมาชิก ประชาชนสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ทุกเพศทุกวัย มีสิทธิในการเข้าร่วมกลุ่มเท่าเทียมกัน มีการร่วมมือร่วมใจ

กันดำเนินงานกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ สมาชิกอาศัยซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมมือกันปฏิบัติงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเที่ยงธรรมและเสมอภาค ตามการถือหุ้นแบบเป็นธรรมและตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ระเบียบกลุ่ม การแบ่งปันผลประโยชน์กลุ่มและแบ่งปันผลกำไรขึ้นอยู่กับผลประกอบการของกลุ่ม พิจารณาจากผลกำไรของการดำเนินงานของกลุ่มเป็นหลัก แบ่งปันผลกำไรตามการถือหุ้นของสมาชิก

2. ด้านการเคลื่อนไหวของกลุ่มอาชีพ จากเวทีเสวนาผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นแนวทาง ดังนี้ กลุ่มส่วนมากเน้นการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมกลุ่มของเพื่อนสมาชิก จัดให้กลุ่มได้พบปะสังสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม การพูดคุยแบบง่าย ๆ แลกเปลี่ยนความเห็นกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก สมาชิกกลุ่มถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ผู้นำจะนำความรู้มาเผยแพร่ให้สมาชิกทราบ จากการเข้าฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐ รับฟังจากข้อเสนอแนะจากสมาชิก รับฟังจากความคิดเห็นของสมาชิกและแนวทางการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำส่งสมาชิกเข้าอบรมตามที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น จัดทาระเบียบกลุ่มและเงื่อนไขต่างๆตามความต้องการของสมาชิกกลุ่ม กำหนดระเบียบกลุ่มสร้างแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมให้กับสมาชิก มีการคัดลอกระเบียบจากหน่วยงานที่รับผิดชอบและนำเอามาปรับปรุงให้เข้ากับการปฏิบัติงานของกลุ่ม กลุ่มจะต้องปฏิบัติไปในทางเดียวกัน สมาชิกต้องพูดคุยกัน ถือปฏิบัติร่วมกัน การสร้างสัมพันธ์ภาพของกลุ่มต่างๆ ให้เกิดความรักสามัคคีของสมาชิก มีการช่วยเหลืองานของสมาชิกกลุ่ม ช่วยเหลือในด้านการลงทุน ด้านแรงงานของสมาชิกกลุ่ม และช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามประเด็นต่างๆ เช่น งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่งานแต่งงาน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่ม ส่วนมากเกิดจากแรงขับเคลื่อนของผู้นำเป็นหลักในการเคลื่อนไหวได้ มีการส่งเสริมจากหน่วยงานนอกมีจัดอบรมให้ความรู้และเทคนิคใหม่ๆ องค์กรการบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มและส่งเสริมแหล่งเงินทุน หาช่องทางการจัดจำหน่าย การศึกษาจากกลุ่มอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจะนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาแจ้งให้สมาชิกรับทราบ กลุ่มจะยึดระเบียบของกลุ่มเป็นหลักในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ จะขึ้นอยู่กับผลกำไรของแต่ละกลุ่มจะแบ่งผลประโยชน์ให้กับสมาชิกปีละครั้ง ผลประโยชน์จะกำหนดอยู่ในระเบียบของกลุ่ม มีหลักเกณฑ์อย่างชัดเจน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีสิทธิที่จะได้รับตามกฎระเบียบของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับรู้ทุกเรื่อง ร่วมคิด ร่วมรับ

ผลประโยชน์ เสนอความต้องการของตนเองที่ดีต่อการพัฒนา กลุ่มสามารถแสดงออกความคิดได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการเจริญเติบโตของกลุ่มอาชีพ จากเวทีเสวนาผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็น
แนวทางดังนี้กลุ่มเล็กมีรวมกลุ่มกันในหมู่บ้านทำกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม ประกอบกิจกรรมของกลุ่ม
ขึ้น ปลูกผักที่กลุ่มตนเองถนัด การรวมกลุ่มเป็นการทำให้กลุ่มเล็กๆ มาสนธิเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่ม
ต่างๆในตำบล กลุ่มมีความหลากหลายในด้านการปลูกผักปลอดสารพิษที่แตกต่างกัน ทำกิจการ
ที่แตกต่างกันออกไป เรื่องของผลประโยชน์ มีวัตถุประสงค์ของกลุ่มและแนวคิดของผู้นำที่
แตกต่างกันและความแตกต่างของกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ผู้นำกลุ่มช่วยกันหาวิธีการต่างๆใน
พัฒนากลุ่มอาชีพในระดับตำบล ผู้นำจะต้องเปิดวิสัยทัศน์ เรียนรู้สิ่งใหม่ พัฒนาศักยภาพของ
ตนเองพัฒนาความรู้ มุมมองใหม่ๆ ผู้นำกลุ่มจะต้องดำเนินกิจกรรมต่างเพื่อให้มีกำไรจากการทำ
กิจกรรม แบ่งผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มที่เป็นธรรม ยึดหลักระเบียบในการกำหนด
ผลประโยชน์ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดการดำเนินงาน มีแนวทางที่ชัดเจน ใน
ช่วยเหลือกัน เรื่องต่างๆ เช่น เมล็ดพันธุ์พืช เงินทุนหมุนเวียน แรงงาน รวมไปถึงงานบุญ กลุ่มมี
การพึ่งพาวัตถุประสงค์ของกลุ่มภายในตำบล มีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกิดเป็นการพึ่งพา
อาศัยหรือเกื้อกูล ส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางในการทำงานกัน มีการ
แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันด้วย เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้วิชาการ
เทคนิคใหม่ๆ หรือวิธีการลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการสอบถามกัน หรือ
นำตัวอย่างของอีกกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาปฏิบัติตาม กลุ่มมีการส่งเสริมให้กลุ่มเกิดการร่วม
กลุ่มทุน ร่วมวิชาการ ร่วมจัดการ ร่วมกำลัง ร่วมกำลังวัสดุ กลุ่มร่วมมือกันทำงานของกลุ่มให้
บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มต่างๆจะผลิตสินค้าต่างๆจากวัตถุดิบในตำบล ผู้นำกลุ่มระดม
ความคิด หาวิธีที่จะช่วยการลดต้นทุนการผลิตสินค้าของกลุ่ม ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างเป็นหน้าหนึ่ง
ใจเดียวกัน ปลูกผักชนิดเดียวกัน ร่วมกันรับผลประโยชน์ ร่วมผลิตสินค้าเดียวกันจำนวนมากๆ
กลุ่มอาชีพมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายและการต่อรองเพิ่มมากขึ้นและปฏิบัติไปในแนวทาง
เดียวกันก็จะทำให้เกิดอำนาจต่อรองที่เพิ่มมากขึ้น

**4. แนวทางการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพผู้ปลูกผักปลอดสารพิษโดย เทศบาล
ตำบลหนองตาด**

จากเวทีเสวนา แนวทางการตั้งกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองตาดอำเภอ
เมือง จังหวัดบุรีรัมย์ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาไปพิจารณาร่วมกับเทศบาลตำบล

หนองตาดเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาวิธีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป โดยเสนอแนะวิธีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ ตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ที่ผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองตาดสามารถนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ได้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 วิธีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาดอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ

1. โครงการพัฒนากลุ่มต้นแบบเกี่ยวกับวิธีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาด
2. โครงการพัฒนาการสรรหาผู้นำกลุ่มที่มีประสิทธิภาพแบบยั่งยืน
3. โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 วิธีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาดอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการเคลื่อนไหวของกลุ่มอาชีพ

1. โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาด
2. โครงการอบรมส่งเสริม ความรู้และการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตให้กับกลุ่มอาชีพอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาด
3. โครงการศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จในระดับชาตินำมาพัฒนากลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาดให้เกิดความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 วิธีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลหนองตาดอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการเจริญเติบโตของกลุ่มอาชีพ

1. โครงการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงานและสร้างอำนาจต่อรองของกลุ่มของเทศบาลตำบลหนองตาด
2. โครงการส่งเสริมการบูรณาการกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของเทศบาลตำบลหนองตาด

5.3.3 ผลกิจกรรมที่ 3 การสร้างเครือข่ายสำหรับกลุ่มอาชีพผักปลอดสารพิษ

จากเวทีเสวนาของชาวบ้านและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สามารถสรุปเป็นแนวทางดังนี้

1. เครือข่ายผู้ผลิต

เครือข่ายผู้ผลิตผักปลอดสารพิษของเทศบาลหนองตาด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์จะประกอบด้วยกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษขนาดย่อมในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลหนองตาด ได้แก่ หมู่ 1 หนองตาด หมู่ 2 หนองม่วง หมู่ 3 สำโรง หมู่ 4 นากลาง หมู่ 5 มาบสมอ หมู่ 6 บัลลังก์ หมู่ 7 สถานีหนองตาด หมู่ 8 สว่างจีวังาม หมู่ 9 โนนสวรรค์ หมู่ 10 โศกเพชร หมู่ 11 โนนสมบุรณ์ หมู่ 12 โศกสะอาด หมู่ 13 ปีกฝ้าย หมู่ 14 บัลลังก์น้อย หมู่ 15 โนนเค็ง หมู่ 16 โนนสูง หมู่ 17 หนองมะเกลือ หมู่ 18 โศกด่าน หมู่ 19 หนองจอก หมู่ 20 โศกวัด หมู่ 21 สำโรงเหนือ หมู่ 22 รัฐประชา ซึ่งกลุ่มผู้ผลิตเหล่านี้ แม้ว่าจะมีจำนวนน้อยหมู่บ้านละ 2-3 ครัวเรือน แต่ละหมู่บ้านอาจจะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์โดยการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยที่สมาชิกทั้ง 22 หมู่บ้านของเทศบาลตำบลหนองตาดควรปรึกษารัฐหรือในการปลูกผักให้มีความหลากหลายชนิดโดยไม่ปลูกซ้ำกันมากเพื่อป้องกันไม่ให้นั้นตลาด ส่วนเมล็ดพันธ์ที่จะนำไปเพาะปลูก สมาชิกกลุ่มอาชีพอาจขอความอนุเคราะห์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาจำหน่าย และขอความร่วมมือสมาชิกใช้บริการจากกลุ่มอาชีพ ในบรรดาสมาชิกที่ปลูกผักปลอดสารพิษ นอกจากจะทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพกันเองแล้ว อาจมีกลุ่มสมาชิกที่ดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์โดยเฉพาะ เพื่อไว้จำหน่ายให้กับสมาชิกด้วยกัน

2. เครือข่ายการให้ความรู้

กลุ่มอาชีพผู้ปลูกผักปลอดสารพิษในเขตพื้นที่ของเทศบาลหนองตาด อำเภอเมืองบุรีรัมย์มีสถาบันการศึกษาและส่วนราชการที่สนับสนุนความรู้ทางวิชาการดังนี้

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยทีมผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ได้ให้คำแนะนำในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเทคนิควิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การจัดหาวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและความรู้เฉพาะด้านมาฝึกอบรมให้สมาชิกกลุ่ม
2. กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานในเขตพื้นที่ ลงพื้นที่ในการให้ความรู้ด้านการเพาะปลูก การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ให้กับกลุ่มสมาชิก
3. กรมพัฒนาที่ดิน โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินในเขตพื้นที่ลงพื้นที่แนะนำให้สมาชิกปรับปรุงบำรุงดิน โดยให้สารปรับสภาพ ของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ดินมีสภาพที่สมบูรณ์ ผลผลิตจะได้เพิ่มขึ้น และได้แนะนำการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ

4. กรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยสำนักงานในเขตพื้นที่ ลงพื้นที่ให้คำแนะนำในการดำเนินงานตามหลักการและ วิธีการสหกรณ์ พร้อมช่วยหาตลาดในการจำหน่าย ผักปลอดภัยจากสารพิษ ตามสถานที่ต่าง ๆ

6. ห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ สาขาในท้องถิ่นส่งตัวแทนเจ้าหน้าที่ แนะนำในการดูแลบรรจุภัณฑ์ การล้างทำความสะอาดการตกแต่งผัก และการขนส่ง รวมทั้งการจัดวางสินค้าในห้างสรรพสินค้า

7. กรมทรัพยากรน้ำบาดาล โดยสำนักงานในเขตพื้นที่ ส่งเจ้าหน้าที่เพื่อทำการสำรวจปริมาณน้ำใต้ดินและดำเนินการเจาะบ่อบาดาลให้กลุ่มสมาชิกผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ

3. เครือข่ายด้านการตลาด

จากเวทีประชุม ผู้วิจัยสามารถกำหนดแนวทางการสร้างเครือข่ายการตลาดให้กับกลุ่มผักปลอดสารพิษ เทศบาลหนองจาด ดังนี้ กลุ่มอาชีพควรมีร่วมมือกับเครือข่ายด้านการตลาดในการจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษ ดังนี้

1. ห้างสรรพสินค้าแมคโคร สาขาบุรีรัมย์ ที่มีความต้องการผลผลิตผักปลอดสารพิษทุกวันโดยคิดค่าระวางในห้าง
2. ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน สาขาบุรีรัมย์ ที่มีความต้องการผลผลิตผักปลอดสารพิษทุกวันโดยคิดค่าระวางในห้าง
3. ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี สาขาบุรีรัมย์ ที่มีความต้องการผลผลิตผักปลอดสารพิษทุกวันโดยคิดค่าระวางในห้าง
4. กลุ่มตลาดนัดสีเขียวจังหวัดบุรีรัมย์ โดยสมาชิกกลุ่มสามารถนำผลผลิตได้ไปร่วมจำหน่ายทุกเย็นวันเสาร์อาทิตย์ได้
5. คณะกรรมการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานวันเกษตรภาคอีสาน โดยที่สมาชิกกลุ่มสามารถนำผลผลิตผักปลอดภัยไปร่วมจำหน่ายได้
6. โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีการประสานความร่วมมือกับกลุ่มแม่บ้านที่รับจัดทำอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนเป็นการเฉพาะเพื่อหาตลาดถาวร
7. โรงแรม ในเขตพื้นที่ ที่มีการจัดบริหารอาหารเข้าให้กับผู้ที่เข้ามาพัก โดยร่วมมือกับแผนกอาหารของโรงแรมนั้น ๆ

8. โรงพยาบาลของรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในเขตพื้นที่ โดยร่วมมือกับแผนกจัดหาอาหารให้ผู้ป่วย

9. สำนักงานเกษตรจังหวัด ให้ความช่วยเหลือในการจัดหาตลาดการส่งออกผลผลิตของกลุ่มอาชีพ

ผลกิจกรรมที่ 4 การฝึกอบรมเพื่อการขอรับรองด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

จากการจัดโครงการฝึกอบรมด้านระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมแบบเร่งรัด ผู้วิจัยได้ประเมินและได้ส่งเคราะห์แนวทางให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อนำไปปฏิบัติเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรปลอดภัย ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน โดยมีกระบวนการนำร่อง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

คุณลักษณะกลุ่มเกษตรกรเพื่อการรับรองแบบมีส่วนร่วม

1. มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตที่ลักษณะการเกษตรที่คล้ายหรืออยู่ในละแวกเดียวกัน 5 รายขึ้นไป
2. พื้นที่การผลิตมีความเหมาะสมกับระบบเกษตรอินทรีย์
3. ผู้ผลิตทุกรายมีหัวใจมุ่งมั่นสู่เกษตรอินทรีย์
4. มีความสมัครใจ และต้องการการรับรองแบบมีส่วนร่วม
5. กลุ่มมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนา เช่นการจัดการด้านการผลิต และการตลาด
6. มีภาคีเครือข่ายเป็นพี่เลี้ยง สนับสนุน

ลักษณะของเครือข่ายระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

1. กลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์
2. กลุ่มผู้บริโภคผักปลอดสารพิษ
3. ผู้ประกอบการค้าด้านพืชการเกษตร
4. องค์กรหน่วยงาน นักวิชาการ

องค์กรเหล่านี้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม การรับรองคุณภาพเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรว่าผลิตสอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร่วมกันจัดองค์กรในระดับพื้นที่ ในการรับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิตเป็นองค์กรของเกษตรกร หรือ ชุมชนมากที่สุดไม่รวมศูนย์สร้างความมั่นใจให้สาธารณะด้วยระบบการตรวจและรับรองที่เชื่อถือได้และโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีกลุ่มเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทำให้ขยายช่องทางตลาดได้ในระหว่างปี ตรวจเยี่ยมแปลง สมาชิก

ที่อยู่ใกล้กัน ดูแลกัน แนะนำ แลกเปลี่ยน ข้อมูล ข่าวสาร เทคนิค ภูมิปัญญาเช่น มี
คณะกรรมการตลาด และคณะกรรมการตรวจแปลง

ขั้นตอนพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการรับรองแบบมีส่วนร่วม

1. รวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความประสงค์องค์กรพี่เลี้ยง และ ผู้บริโภค/ผู้ประกอบการ
2. องค์กรจัดระบบ (มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย)ฝึกอบรมกระบวนการ PGS และ
ฝึกอบรม ผู้ตรวจฟาร์มเพื่อน
3. ผู้ผ่านการอบรมจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ พี จี เอส เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ตาม
มาตรฐานจัดทำโครงสร้างกลุ่ม PGS
4. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “หลักสูตร ผู้ประสานงานกลุ่ม” ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ และ
ผู้นำกลุ่มเกษตรกร
5. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “หลักสูตร ผู้ตรวจประเมินฟาร์มเพื่อน” ให้แก่เจ้าหน้าที่
รัฐ และเกษตรกร

ขั้นตอนการพัฒนากลุ่ม พี จี เอส

1. วิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม
2. สร้างความรู้ความเข้าใจในมาตรฐาน
3. ให้ความรู้ พี จี เอส คืออะไร ทำได้อย่างไร
4. เกษตรกรทำสัญญาการปฏิบัติตามข้อตกลง
5. กลุ่มจัดทำเอกสารที่จำเป็น
6. รวบรวมฐานข้อมูลสมาชิก
7. ร่วมกันตรวจแปลง และตัดสินใจให้การรับรอง
8. ผู้ประสานงานกลุ่ม ตรวจสอบเอกสาร
9. มูลนิธิขึ้นทะเบียนได้รับการรับรอง

กระบวนการกลุ่มพี จี เอส

1. มีความเฉพาะของแต่ละกลุ่ม
2. มีการแต่งตั้ง ผู้ประสานงานกลุ่ม
3. มีการแต่งตั้งคณะผู้ตรวจเยี่ยมฟาร์ม
4. มีการแต่งตั้งคณะผู้ตัดสินใจให้การรับรอง
5. มีการกำหนดรอบการตรวจฟาร์ม

6. มีการกำหนดการประชุม เช่น ทุกเดือน

คณะกรรมการตรวจเยี่ยมเพื่อน

1. ผู้ประกอบการพ่อค้าขายผักปลอดสารพิษ
2. ผู้บริโภคตัวแทนผู้บริโภคผักปลอดสารพิษ
3. ผู้สนับสนุน เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ที่ปรึกษาเช่นนักวิชาการ
5. คณะผู้ตรวจ 3 คนเป็นเกษตรกร

มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมประเมินแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้คำแนะนำ ในการผลิตเพื่อสอดคล้องกับมาตรฐาน

การตัดสินใจให้การรับรอง

1. คณะผู้ตรวจ สรุปผลในแบบประเมินฟาร์ม
2. ผู้ประสานงานรวบรวมผลของทุกคน มาลงในแบบที่ 5 ส่งมอบให้กลุ่ม
3. กลุ่มนัดประชุมตัดสินใจให้การรับรอง นำผลเข้าที่ประชุมกลุ่มวิเคราะห์ วิจารณ์ทุกฟาร์ม นำผลการตัดสินใจเฉพาะผู้ผ่าน ลงฟอร์มที่ 6

การขึ้นทะเบียนผู้ผ่านการรับรอง

1. ผู้ประสานงานกลุ่ม ตรวจสอบเอกสาร และกระบวนการ สรุปผลผู้ผ่านการประเมินตามแบบฟอร์ม 5, 6 พร้อมแนบสรุปรายงานผลการตรวจ
2. ขอขึ้นทะเบียนกับมูลนิธิ Online หรือ ไปรษณีย์
3. มูลนิธิตรวจสอบ และออกใบรับรอง

การติดตามสัญลักษณ์

1. ติดที่ผลิตภัณฑ์
2. แสดงใบรับรอง
3. ทำป้ายโลโก้บนแผง
4. ติดป้ายที่ฟาร์ม

แนวทางขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พี จี เอส

1. ความเข้มแข็งของกลุ่ม
2. มีตลาดที่แน่นอน มีแรงจูงใจ

3. การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของสมาชิก
4. การพึ่งพาตนเองมากที่สุด
5. การประสานความร่วมมือทุกภาคส่วน

ข้อควรคำนึงสำหรับระบบ พี จี เอส

1. พี จี เอส ไม่มีสูตรสำเร็จ ผันแปรตามสถานการณ์ของกลุ่ม บุคคลภายนอกทำหน้าที่กระตุ้นเชื่อมโยง
2. ระดับการทำเอกสาร หรือรูปแบบ มีวิธีทำหลากหลาย
3. ประเมินความสามารถของกลุ่มในการควบคุมสมาชิก
4. มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ ในที่ประชุมกลุ่ม
5. ให้ความสำคัญกระบวนการสังคมของกลุ่มเป็นหลักในการนำพี จี เอส ไปปฏิบัติในกลุ่ม

5.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางอาหารด้านผักปลอดสารพิษ

การผลการนำกิจกรรมทั้ง 4 ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่การวิจัย ทำให้ได้ผลสรุปเป็นรูปแบบการสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางอาหารด้านผักปลอดสารพิษด้วยการจัดการตนเองของเทศบาลตำบลหนองตาตที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ดังนี้

1. การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มโดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพ และ การทำเกษตรอินทรีย์ โดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมี จากแหล่งอุตสาหกรรมภายนอก เป็นการลดต้นทุนการผลิต ด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี และสารเคมี ในการกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชเป็นการตอบสนองต่อการเพิ่มรายได้ของวัยทำงานและสนองตอบภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

2. การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรอินทรีย์โดยเทศบาล ทำให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้ และ ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนงบประมาณเป็นเทศบัญญัติประจำปี ทั้งนี้การรวมกลุ่มกันของเกษตรกรรายย่อยทำให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เป็นการเพิ่มมูลค่า

ให้กับผักปลอดสารพิษได้อีกวิธีหนึ่งและเป็นการสอดคล้องกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มโดยการสร้างเครือข่ายของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้บริโภค โดยการร่วมมือของไทรภาคี หลักได้แก่ โรงเรียน โรงแรม โรงพยาบาล ที่เป็นผู้รับผักจากกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกไปจัดทำอาหารเลี้ยงนักเรียนในโรงเรียน ลูกค้าในโรงแรม และ คนป่วยในโรงพยาบาล ทำให้สุขภาพของประชากรกลุ่มเป้าหมายได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง

4. การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มโดยการใช้ระบบชุมชนรับรอง ซึ่งวิธีการรับรองนี้เป็นการรับรองว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษได้ทำการผลิตบนพื้นฐานความปลอดภัยจากสารพิษ โดยมีกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเป็นผู้ประเมิน ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างหน่วยงานอื่นมารับรอง แต่เป็นการดำเนินการแบบเพื่อนประเมินเพื่อน กระบวนการนี้ เป็นการตั้งคณะกรรมการประเมินขึ้นมาโดยเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษด้วยกัน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วม มีตัวแทนผู้บริโภค ตัวแทนผู้จำหน่าย เข้าร่วมประเมินด้วย การประเมินโดยไทรภาคีของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และ ผู้บริโภค จึงเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือให้เกิดแก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

วิธีการวัดผล ประเมินผล

การวัดผลประเมินผล ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยวิจัย ได้ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่จัดบริการให้ โดยแจกแบบสอบถามให้เกษตรกรกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษในเทศบาลตำบลหนองตาด ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมโครงการประเมินผลการจัดกิจกรรมของทีมงานวิจัยโดยภาพรวมของทีมงานวิจัย โดยมีผลการประเมินของกลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการดังนี้

การประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการฝึกอบรมรวมทั้งโครงการฯ

หัวข้อประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (%)					ภาพรวม ค่าเฉลี่ย (%)
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ตอนที่ 1 ประเด็นทั่วไป						
1. กระบวนการให้บริการวิชาการ	46.67	26.67	12.00	0.00	0.00	85.34

2. ทีมวิจัยผู้ให้บริการวิชาการ	66.70	21.36	0.00	0.00	0.00	88.06
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	40.02	37.38	8.00	0.00	0.00	85.40
4. การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	80.04	16.02	0.00	0.00	0.00	96.06
5. ความเหมาะสมของกิจกรรม	53.36	26.67	4.00	0.00	0.00	84.03
6. ความเหมาะสมของวิทยากร	73.37	5.34	4.00	0.00	0.00	82.71
7. ระยะเวลาการอบรมเหมาะสม	60.03	26.67	4.00	0.00	0.00	90.70
8. ช่วงเวลาการอบรมเหมาะสม	60.70	26.67	0.00	0.00	0.00	87.37
9. ความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลา และค่าใช้จ่ายที่เสียไป	73.37	10.68	8.00	0.00	0.00	92.05
ค่าเฉลี่ยรวม	61.58	21.94	4.44	0.00	0.00	87.97
ตอนที่ 2 การนำไปใช้ประโยชน์และรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ						
10. กลุ่มเกษตรกรคาดว่าจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง						
11. กลุ่มเกษตรกรคาดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น 4,001 – 5,000 บาทต่อเดือน						

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การประเมินโครงการ ในด้านกระบวนการ ขั้นตอน การให้บริการในโครงการ ทีมงานผู้ให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ ความเหมาะสมของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่จัดให้ ความเหมาะสมของวิทยากร ระยะเวลาการอบรมเหมาะสมช่วงเวลาการอบรมเหมาะสม ความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาและ ค่าใช้จ่ายที่เสียไปมีความเหมาะสมดี ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมใน ระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการสัมฤทธิ์ผล กลุ่มเกษตรกรคิดว่าตนเองสามารถนำเทคนิค วิธีการไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดี และ คาดการว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นต่อเดือนไม่น้อยกว่า 5,000 บาท